

RADA
EVROPSKÉ UNIE

Brusel 3. června 2008 (06.06)
(OR. en)

9669/08
ADD 1

SOC 297

DODATEK K POZNÁMCE

Odesílatel: Výbor stálých zástupců (část I)

Příjemce: Rada ve složení pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele

Č. předchozího
dokumentu: 9055/08 SOC 261 ADD 1

Předmět: **Přezkum provádění Pekingské akční platformy členskými státy a orgány EU**
- **ukazatele týkající se dívek**
= **návrh závěrů Rady**

Delegace naleznou v příloze zprávu o ukazatelích týkajících se tématu „dívky“, kterou připravilo slovinské předsednictví. V návaznosti na zasedání Výboru stálých zástupců, které se uskutečnilo dne 20. května 2008, byly ve znění provedeny drobné redakční změny.

Hodnocení provádění Pekingské akční platformy členskými státy a orgány EU

DÍVKY

Zpráva slovinského předsednictví

I. OBECNÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE POSTAVENÍ A SPOLEČENSKÝCH MOŽNOSTÍ DÍVEK

1. Základní mezinárodní dokumenty

1.1 Práva dívek, práva dětí a práva žen

Téma dívek je jednou z dvanácti oblastí zájmu uvedených v hodnocení provádění *Pekingské akční platformy*, a z tohoto důvodu se téma „dívký“ začalo obecně považovat za předmět sociálně-politického zájmu a je prosazováno jako samostatný předmět výzkumu¹. Pojem zlepšování sociálně-kulturních příležitostí dívek byl formulován v rámci rozvojových a strategických cílů Pekingské akční platformy, kterými jsou: odstranit všechny formy diskriminace dívek; odstranit negativní kulturní postoje a praktiky vůči dívkám; podporovat a chránit práva dívek a zvyšovat povědomí o jejich potřebách a potenciálu; odstranit diskriminaci dívek ve vzdělávání, rozvoji dovedností a odborné přípravě; odstranit diskriminaci dívek v oblasti zdraví a výživy; odstranit ekonomické zneužívání dětské práce a chránit dívky při práci; vymýtit násilí vůči dívkám; podporovat povědomí dívek o sociálním, hospodářském a politickém životě a jejich zapojení do něj; posílit úlohu rodiny při zlepšování postavení dívek².

¹ Otázka dívek se poprvé objevila v deklaraci světového summitu o dětech, který se konal v roce 1990.

² *Akce pro rovnost, rozvoj a mír. Akční platforma*, čtvrtá světová konference o ženách, Peking, Čína, září roku 1995, <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>.

Rychlejší rozvoj společenských příležitostí a možností dívek je podmíněn³ postavením žen, zároveň je však i faktorem, který určí, jaké bude postavení žen v budoucnosti. Postavení dívek úzce souvisí s postavením dětí. V důsledku toho jsou postavení a úlohy dívek ovlivněny normami uplatňovanými, pokud jde o sociální rozvoj dětí, i normami souvisejícími s postavením žen. Vzhledem k tomu, že v literatuře, k níž se vztahuje tato zpráva, jsou dívky považovány za nejzranitelnější sociální skupinu, působí zde velký sociální tlak, aby byly vnímány jako samostatná, nicméně pestrá sociální skupina, s níž je zapotřebí zacházet velmi opatrně a pozitivně. Je důležité uvědomit si rozdíl mezi postavením a příležitostmi dívek a postavením a příležitostmi žen a dětí obecně, jelikož dívky jsou předmětem sociálního útlaku ze dvou stran: jako děti a jako ženy.

Otázkami explicitně nebo implicitně souvisejícími s postavením a příležitostmi dívek se zabývají dva zásadní mezinárodní dokumenty o ženách a dětech: *Úmluva o právech dítěte* (dále jen úmluva CRC) a *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* (dále jen úmluva CEDAW)⁴. Jsou rozděleny do těchto oblastí: osobní bezpečnost a integrita; zdraví (s důrazem na sexuální a reprodukční zdraví); rovný přístup ke vzdělání a odborné přípravě; problém předčasného ukončování školní docházky, podmínky, normy a dostupnost trhu práce; právo na informace a spravedlivé zacházení ve sdělovacích prostředcích při současném zohlednění skutečností jako sociální rozvoj a ochrana proti všem formám fyzického, psychického a sexuálního násilí; ochrana v ozbrojených konfliktech; obchodování s lidmi, pohlavní vykořisťování a sexuální zneužívání; rovné společenské možnosti pro osoby se zdravotním postižením a sociální menšiny; nutnost snížit novorozeneckou a dětskou úmrtnost; odstranění tradičních genderových rolí a praktik.

³ Tato skutečnost byla konstatována na 27. zvláštním zasedání Valného shromáždění OSN, které se konalo v roce 2002 a bylo věnováno dětem.

⁴ *Úmluva o právech dítěte* a *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* jsou dva referenční dokumenty, které jsou v souvislosti s tématem „dívky“ uvedeny v dokumentu *Dohodnuté závěry Komise OSN pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy 1996–2005*, jež vypracovalo oddělení hospodářských a sociálních věcí, sekce pro zlepšení postavení žen, ST/ESA/304, a v dokumentu nazvaném *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*.

Platforma pro strategii a vizi OSN se soustřeďuje na odlidšťující podmínky extrémní chudoby, již jsou vystaveny i děti. Jedním z jejích dalších cílů je snížení dětské úmrtnosti. V *Deklaraci tisíciletí*⁵ jsou cíle ohledně dětí stanoveny jasněji. Zvláštní zmínka je věnována dětem, které osiřely v důsledku HIV/AIDS, a ochraně dětí, které nepřiměřeně trpí následky přírodních katastrof, genocidy, ozbrojených konfliktů a dalších humanitárních katastrof.

1.2 Strategické otázky EU ohledně postavení dětí a dívek

Strategie EU čerpá z úmluvy CRC. V roce 2006 určila Komise ve svém *sdělení o strategických cílech na období let 2005 až 2009* práva dětí za jednu z hlavních priorit⁶. Jako prioritní byla označeno hledisko práv a potřeb dětí, přičemž bylo v této souvislosti poukázáno na hospodářské vykořisťování dětí. Komise zdůraznila, že mezi výkladem a cíli mezinárodních smluv a skutečnými podmínkami chudoby, zanedbáváním a dalšími způsoby porušování práv dětí je propastný rozdíl, na což již v roce 2002 poukázalo zvláštní zasedání OSN věnované dětem. Komise upozornila na kritické oblasti, pokud jde o zvláštní potřeby dětí různého věku. V prvních pěti letech života potřebují děti především ochranu a zdravotní péči. Ve věku od pěti do dvanácti let je vedle osobních potřeb zásadní právo na vzdělávání. Spolu s potřebami se objevují i nové odpovědnosti a v období dospívání výrazně i potřeba zapojení ve společnosti. Sdělení dále obsahovalo výčet nejkritičtějších sociálních podmínek, upozornilo na kroky, které již byly učiněny, a oznámilo budoucí priority EU.

⁵ Valné shromáždění OSN, Deklarace tisíciletí Organizace spojených národů, 55. zasedání, 18. září 2000, dostupné na < <http://www.scribd.com/doc/209731/2000-UN-United-Nations-Millennium-Declaration>.

⁶ Komise Evropských společenství, sdělení Komise „*Směrem ke strategii EU o právech dítěte*“, Brusel 4. července 2006. KOM(2006) 367 v konečném znění.

Strategie EU poukazuje na socioekonomické změny a změny životního prostředí a zdůrazňuje, že děti jsou ve velké míře vystaveny hrozbě chudoby. Podle uvedeného dokumentu je relativní chudoba nespravedlivým životním údělem pro 20 % dětí ve věku do 15 let a pro 21 % dětí ve věku od 16 do 24 let; a to oproti 16 % v případě dospělých, kteří jsou vystaveni chudobě. Riziko chudoby hrozí zejména dětem, které nemohou žít s rodiči, a dětem z etnických skupin. Špatné socioekonomické podmínky mají na negativní vliv na to, jak děti vnímají vlastní identitu. Jejich nepříznivý vliv na vnímání sebe sama a budoucí životní příležitosti je dále znásobován rasismem, nepřátelstvím vůči uprchlíkům a přistěhovalcům i dalšími násilnými a diskriminačními postoji a činy, včetně všech druhů pohlavního vykořisťování⁷.

Široké spektrum otázek uvedených ve sdělení Komise „*Směrem ke strategii EU o právech dítěte*“⁸ spadá do následujících kategorií: obchodování s dětmi a dětská prostituce; násilí páchané na dětech; diskriminace chudoba dětí; sociální vyloučení; dětská práce; a zdraví a vzdělávání. Budoucí strategické zaměření se zaměřuje na práva dívek, děti náležející k menšinám a děti v ozbrojených konfliktech⁹. Ve sdělení Komise jsou otázky týkající se společensko-politického postavení dětí a dívek uspořádány podle konkrétních cílů, přičemž každý z nich je podpořen řadou opatření. Tento dokument navíc rovněž odkazuje na prioritní oblasti uvedené v rozvojových cílech tisíciletí¹⁰.

Evropská unie určila děti žijící v chudobě za cílovou skupinu *společných hlavních rysů a společných cílů národních akčních plánů pro sociální začlenění*¹¹. Předcházení chudobě dětí a sociálnímu vyloučení a boj proti nim jsou tedy zásadní pro větší sociální soudržnost a udržitelný rozvoj. Většina členských států EU sice tyto skutečnosti uznává a zavádí nebo již zavedla politiky, které se zabývají chudobou dětí a sociálním vyloučením,

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ *Rozvojové cíle tisíciletí*, dostupné na <<http://www.un.org/millenniumgoals/>>.

¹¹ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/child_poverty_en.htm

co do etap provádění se však tyto politiky stále velmi liší, přičemž i nadále jsou zřejmé značné rozdíly ve výsledcích. V roce 2008 potvrdil Výbor pro sociální ochranu *zprávu o dětské chudobě a kvalitě života dětí v EU*¹², která sestává ze tří částí:

- I. hodnotícího přezkumu dětské chudoby a sociálního vyloučení v EU;
- II. sledování politik a posouzení chudoby dětí a kvality života dětí v členských státech EU;
- III. závěrů a návrhu souboru doporučení Výboru pro sociální ochranu, který vypracovala podskupina pro ukazatele a který je zaměřen na lepší sledování a posuzování dětské chudoby a kvality života dětí na úrovni EU a jednotlivých členských států.

Cílem zprávy je objasnit, jakým způsobem lze stávající společně dohodnuté ukazatele na úrovni EU a související statistiky využít k posouzení otázky a podpoře procesu vzájemného učení. Zpráva bohužel problematiku chudoby dívek nezpracovává samostatně, ale pouze jako součást problematiky chudoby dětí obecně.

Obecně hodnocení textů věnovaných otázce dívek v EU ukazuje, že dokumentů, které jsou věnovány výlučně dané problematice a situaci dívek v EU, je málo. Většina dokumentů přijatých na úrovni EU se zabývá postavením a situací dětí obecně. V budoucnosti by proto více pozornosti mělo být věnováno postavení dívek, přičemž by měly být vypracovány a přijaty dokumenty, které se zabývají otázkou dívek jakožto samostatným tématem.

¹² Podskupina pro ukazatele v rámci Výboru pro sociální ochranu, *dokument o dětské chudobě a kvalitě života dětí v EU, 17. ledna 2008.*

2. Rozpracování pojmů týkajících se otázky dívek

2.1 Historické hledisko diskuzí o postavení a právech dívek

V roce 1998 potvrdila Komise OSN pro postavení žen na svém 42. zasedání kapitolu IV.L Pekingské akční platformy¹³ věnovanou dívkám a předložila návrhy, jejichž cílem mělo být urychlení provádění strategických cílů¹⁴, a to v souladu s dalšími mezinárodními normativními dokumenty¹⁵. Navrhované základní principy byly načrtnuty v dokumentu s názvem „*Dohodnuté závěry Komise pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy 1996–2005*“¹⁶. Prosazování a ochrana lidských práv dívek byly posouzeny v tomto pořadí:

- předcházení prodávání dětí, dětské prostituci a pornografii a jejich vymýcení,
- zaměření se na situaci dospívajících dívek a mladých matek,
- sledování změn v kulturních postojích,
- kampaně pro zvyšování informovanosti a školení v genderových otázkách pro úředníky systému donucovacích orgánů a soudního systému, a to co se týče práva dětí a se zvláštním zaměřením na dívky,

¹³ Zpráva čtvrté světové konference o ženách, Peking 4. až 15. září 1995, publikace Organizace spojených národů, prodejní číslo: E.96.IV.13, kapitola I, rezoluce 1, příloha II.

¹⁴ Viz část 1.1 této studie: práva dívek, práva dětí a práva žen.

¹⁵ Tzn. *Vídeňská deklarace a Akční program*, které byly přijaty na Světové konferenci o lidských právech, *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* a *Úmluva o právech dítěte*.

¹⁶ *Dohodnuté závěry Komise OSN pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy 1996–2005*, oddělení hospodářských a sociálních věcí, sekce pro zlepšení postavení žen, s. 67–75, ST/ESA/304.

- uznání a podpora přínosu dívek a chlapců pro rozvoj,
- zajištění rovného přístupu dívek a chlapců k potravinám, vzdělávání a zdravotní péči.

Návrhy na zlepšení postavení dívek souvisejí s těmito oblastmi společenského života: vzdělávání a lepší informovanost dívek; potřeby dívek týkající se zdraví; dívky v ozbrojených konfliktech; obchodování s dívkami zahrnující prostituci a dalších formy pohlavního vykořisťování; práce a dívky. Je třeba rovněž mít na paměti, že v kapitole o vzdělávání v „*Dohodnutých závěrech Komise pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy*“ jsou určeny skupiny dívek se zvláštními potřebami: dívky z rodin migrantů, uprchlice a vysídlené dívky, dívky z etnických menšin, dívky z řad domorodého obyvatelstva, sirotci a dívky se zdravotním postižením. Jeden za závěrů poukazuje na význam holistického a komplexního přístupu k postavení a sociálnímu rozvoji dívek. Zvláštní důraz je kladen na řešení problematiky přetrvávajících genderových stereotypů.

Ozbrojenými konflikty v souvislosti s postavením dětí a dívek se v EU zabývají *obecné zásady EU týkající se dětí a ozbrojených konfliktů*. Tento dokument byl připraven Pracovní skupinou pro lidská práva (COHOM) a předložen na zasedání Rady v prosinci roku 2003¹⁷. V těchto obecných zásadách se navrhuje uznat, že v konfliktních situacích a po skončení konfliktu – a to zvláště při sledování sexuálního a genderově motivovaného násilí vůči dětem, které představuje trestný čin vlastní ozbrojeným konfliktům – jsou dívky obzvláště zranitelné.¹⁸ Převažující motiv tohoto úsilí ohledně dívek v ozbrojených konfliktech souvisí s mnohostrannou politikou vně EU.

¹⁷ Dokument 15634/03, dostupný na http://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/000165.pdf.

¹⁸ Kromě dívek je pozornost věnována i: uprchlíkům, vysídleným osobám, odloučeným od rodin, uneseným, HIV pozitivním či nemocným AIDS, osobám se zdravotním postižením, pohlavně vykořisťovaným a zadržovaným.

Nejnovější dokumenty OSN, které se týkají postavení dívek a sociálního rozvoje, vycházejí se zasedání skupiny odborníků, které se konalo v září roku 2006, a z 51. zasedání Komise OSN pro postavení žen. Zpráva nazvaná „*Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*“¹⁹ vypracovaná na zasedání skupiny odborníků sekce pro zlepšení postavení žen poukázala na některé velmi špatné podmínky, kterým musí dívky čelit.

Nepřípustné tradiční praktiky, sexuální zneužívání a pohlavní vykořisťování pro komerční účely byly označeny za vážné akty násilí. V souvislosti s Pekingskou akční platformou bylo uvedeno, že dívky jsou předmětem diskriminace a násilí od nejranějšího období života a že jejich přístup k sociálním vymoženostem je ve srovnání s chlapci omezený. Bylo poukázáno na zprávu generálního sekretariátu o přezkumu Pekingské akční platformy po deseti letech, přičemž byla zdůrazněna tato témata: přístup ke středoškolskému vzdělávání a pracovním příležitostem, vymýcení sexuálních služeb dětí a zlepšení shromažďování údajů o postavení dívek. *Rezoluce 60/141 o dívkách*, kterou vypracoval světový summit v roce 2005, zmiňuje vedle přístupu ke vzdělávání i zdraví a sexuální zdraví. S cílem zajistit, aby dívky získaly vzdělání, znalosti, dovednosti a příležitosti potřebné pro naplnění veškerých svých možností, by měl být jako rámec pro veškeré zásahy uplatňován přístup založený na lidských právech.

Dívky jako sociální skupina byly prohlášeny za entitu, které se ze strany společnosti dostává nejméně pozornosti, a proto zůstává v lidském rozvoji pozadu. Dva z nejvýznamnějších mezinárodních nástrojů pro práva dívek, úmluvy CRC a CEDAW, nejsou prováděny patřičným způsobem. Vzhledem k tomu, že otázka dívek je podmíněna regionálními a místními podmínkami, nelze se jí zabývat pouze na úrovni státu. Jedno z nejdůležitějších prohlášení ve výše uvedeném dokumentu²⁰ se týká rozdělení podle věku, jelikož potvrzuje, že řada zásahů je zaměřena na malé děti (v případě rané intervence) nebo starší dospívající

¹⁹ EGM/Girl Child/2006/REPORT.

www.un.org/womenwatch/daw/egm/elim-disc-viol-girlchild/EGM%20Report_FINAL.pdf

²⁰ Ibid.

(v případě dalších intervencí). V důsledku toho je mnoho dívek ve věku od 6 do 14 let, u nichž hrozí riziko, opomíjeno. Zpráva se zabývá prací v domácnosti a pandemií HIV/AIDS jakožto aspekty, které mají dopad na dobrou životní situaci dívek, a upozorňuje na širší kontext globalizace a její negativní dopad na postavení dívek. V důsledku nerovného obchodu a hospodářské politiky dochází ke zhoršování celosvětové situace v souvislosti s chudobou a nerovnostmi v příjmech, zároveň však globální reklamní kampaně vedou ke komercializaci žen, což má negativní dopad na sebeúctu dívek. Dokument „*Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*“ zahrnuje opomíjené skupiny dívek a zdůrazňuje, že nebezpečí vážných a mnohonásobných forem diskriminace a násilí by se mělo odrazit v politikách, v právních předpisech a při vypracovávání programů. V rámci podskupin bylo rovněž poukázáno na podskupinu lesbických dívek, která je ve srovnání s ostatními analyzovanými odkazy poměrně pozoruhodná.

Další otázkou, kterou se zpráva zabývá²¹, je poznámka ohledně stávajících rozhodujících faktorů postavení dívek. Jak již bylo uvedeno, údaje by měly být shromažďovány, sestavovány, analyzovány a rozšiřovány na vnitrostátní a nižší úrovni, přičemž je třeba zabývat se konkrétními problémy a jednotlivými skupinami dívek. Údaje by měly být systematicky rozdělovány nejen podle pohlaví, ale rovněž podle věku. Rozdělení by mělo probíhat takto:

• < 1 rok	- kojenecké období
• 1 rok – 4 roky	- raný dětský věk
• 5–9 let	- střední dětský věk
• 10–14 let	- první fáze dospívání
• 15–18 let	- druhá fáze dospívání

Komise OSN pro postavení žen předložila v rámci své zprávy z 51. zasedání „*Dohodnuté závěry o odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*“²² a dala podnět k opatřením ze strany Ekonomické a sociální rady. Zpráva se zabývá mimo jiné tématy

²¹ Ibid.

²² Oficiální zprávy Ekonomické a sociální rady, 2007, doplněk č. 7 (E/2007/27-E/CN.6/2007/9).

chudoby, vzdělávání, genderových stereotypů, zdraví, dětské práce, ozbrojených konfliktů, humanitární pomoci dívkám, násilí a diskriminace a dívek ve vysoce rizikových situacích. Dokument zahrnuje návrhy na zlepšení situace, pokud jde o diskriminační sociální podmínky, které mají dopad na postavení dívek, a to například:

- provádění výzkumu o příčinách, včetně základních příčin, přerušování vzdělávání ze strany dívek,
- úloha formálního a neformálního vzdělávání při boji za vymýcení chudoby, zejména u těch, kteří předčasně ukončují školní docházku a žijí v chudobě,
- větší přístup dívek k informačním a komunikačním technologiím (IKT),
- spolupráce a dialog mezi vládami a všemi příslušnými subjekty,
- mediální prezentace genderových stereotypů, předsudků a násilí, která by měla vycházet ze zásady rovnosti žen a mužů,
- zvláštní pozornost by měla být věnována vhodným potravinám a výživě,
- pozornost by měla být věnována zvláštním potřebám dospívajících, včetně zvyšování informovanosti o poruchách příjmu potravy, a kampaním o sexuálním a reprodukčním zdraví,
- dívkám a chlapcům by mělo být poskytováno poradenství ohledně mezilidských vztahů, sexuálního a reprodukčního zdraví a pohlavně přenosných nemocí, včetně HIV/AIDS,
- předcházení těhotenství v nízkém věku a důraz na stejná práva a odpovědnost dívek i chlapců,
- programy na prosazování práv a zvyšování informovanosti o nich, a to se zaměřením na odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim,

- přístup k důstojné práci, rovnost v odměňování a ochrana před hospodářským vykořisťováním, diskriminací, sexuálním obtěžováním, násilím a zneužíváním na pracovišti, včetně národních akčních plánů pro odstranění nejhorších forem dětské práce (pohlavního vykořisťování pro komerční účely, otročských praktik, nucené a nevolnické práce, obchodování s dětmi a nebezpečných forem dětské práce),
- prosazování práva dívek svobodně se vyjadřovat a podněcování dívek k zapojení se do rozhodovacího procesu.

V *prohlášení Evropské unie* pro všeobecnou rozpravu na 51. zasedání Komise OSN pro postavení žen zdůraznila EU rozdíl mezi deklarovanou a právní rovností žen a mužů a sociální realitou²³. Diskriminace v Evropě je zvláštního druhu, jelikož dívky dosahují dokonce vyššího stupně formálního vzdělání než chlapci, což se však neodráží v odpovídajícím zařazení žen při odborné přípravě a na trhu práce. Na některé oblasti zájmu se v dostatečné míře vztahují příslušné politiky a programy, uveden je například program Daphne pro boj proti násilí páchanému na dětech. Závěrem je uveden program Komise nazvaný „*Investice do lidí 2007–2013*“²⁴, nejdůležitějším poselstvím příspěvku EU v rámci diskuzí o postavení dívek a jejich sociálním rozvoji je však zdůraznění meziodvětvové dimenze této otázky a důležitosti sexuálního a reprodukčního zdraví v souvislosti s feminizací chudoby.

3. Obecné zásady pro uspořádání a výklad ukazatelů týkajících se postavení dívek

3.1 Potvrzování a strukturování kvantitativních databází

Při potvrzování a strukturování stávajících kvantitativních databází (Eurostat, WHO, HBSC, OECD PISA) jsou používána konkrétní kritéria:

²³ *Prohlášení Evropské unie* pro všeobecnou rozpravu na 51. zasedání Komise OSN pro postavení žen, New York, únor roku 2007.

²⁴ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu *Investice do lidí – sdělení o tematickém programu pro lidský a sociální rozvoj a finančním výhledu na období 2007 - 2013 - KOM/2006/0018 v konečném znění.*

- dostupnost a srovnatelnost předkládaných údajů.
- důležitost obsahu ve vztahu k oblastem zájmu,
- rozdělení podle věku v souvislosti s vymezením pojmu „dítě“ v úmluvě CRC (do věku 18 let),
- rozdělení podle věku v souvislosti s návrhem odborníků²⁵ (věk 10 až 15 let, věk 16 až 24 let),
- aktuálnost shromážděných údajů.

Je třeba poznamenat, že některé oblasti života dívek nelze jednoduše vymezit ani kvantitativně ani kvalitativně, jelikož neexistují žádné vědecky standardizované a schválené metodické nástroje. Vytváření genderových stereotypů ve sdělovacích prostředcích a učebnicích je známým předmětem sociologického výzkumu, neexistují však žádné definované normy. Totéž platí pro potenciálně škodlivý obsah sdělovacích prostředků a nových informačních a komunikačních technologií, který by mohl vážně poškodit fyzický, duševní a mravní vývoj nezletilých, protože představa o tom, co je potenciálně škodlivé, se v jednotlivých státech liší.

Další oblasti, které jsou považovány za velmi problematické a které se týkají porušování práv dívek, jako je například násilí páchané na dívkách, nejsou předmětem důsledného shromažďování údajů.

3.2 Výběr oblastí zájmu

Oblasti zájmu jsou vybírány z hlediska práv dívek. Témata a oblasti, na které se ukazatele vztahují, patří k tématům a oblastem nejčastěji zdůrazňovaným v dokumentech (viz kapitola II.1.1). Pokud jde myšlenky a argumenty analyzovaných normativních dokumentů, bere se v úvahu pro účely vypracování ukazatelů několik základních kritérií: sociální začlenění, sociální vyloučení, sociální obraz oproti vnímání sebe sama, společenské dovednosti oproti tradičním rolím.

²⁵ Viz zpráva *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*. EGM/Girl Child/2006/REPORT.
www.un.org/womenwatch/daw/egm/elim-disc-viol-girlchild/EGM%20Report_FINAL.pdf

3.3 Souvislosti

Ukazatele jsou vypracovávány na základě analýzy různých politik a společensko-kulturních norem a rozvojových strategií členských států a EU týkajících se postavení a společenských možností dívek. Vzhledem k tomu, že postavením a společenskými možnostmi dívek se stávající dokumenty a strategické orientační zásady EU příliš nezabývají, je velmi důležité vypracovat v této oblasti ukazatele. Problematikou dívek se společensko-politická sféra EU nezabývá dostatečně, a to je třeba překonat.

II. UKAZATELE TÝKAJÍCÍ SE POSTAVENÍ A SPOLEČENSKÝCH MOŽNOSTÍ DÍVEK

1. Vypracování ukazatelů

1.1 Předmět, témata a metoda

S ohledem na strategické cíle²⁶ stanovené v akční platformě, která byla vypracována na čtvrté světové konferenci OSN o ženách v Pekingu v roce 1995, na *Dohodnuté závěry Komise OSN pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy* a na *Dohodnuté závěry o odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim* a s ohledem na další nepřímo analyzované materiály, jsou prioritními tématy souvisejícími s dívkami zdraví, reprodukční a sexuální zdraví; vzdělávání; kulturní postoje a praktiky (diskriminační a nediskriminační projevy a chování); násilí, sexuální násilí a pohlavní vykořisťování; obchodování; práce; dívky v ozbrojených konfliktech; aktivní účast v politickém a sociálním životě; menšiny, a to s důrazem na osoby trpící chudobou.

²⁶ Viz část 1.1.

Co se týče EU²⁷, možnosti sociálního rozvoje přístupu k problematice dívek se nacházejí v několika oblastech: reprodukční a sexuální zdraví; vzdělávání; kulturní postoje a praktiky; obchodování, násilí a pohlavní vykořisťování; dívky v ozbrojených konfliktech.

První tři témata jsou v konečném důsledku nejdůležitější. Základem výběru jsou tyto dvě skutečnosti: dostupnost spolehlivých statistických údajů a možnost zařazení relevantních otázek, jako jsou chudoba, násilí a kulturní menšiny, do výkladu zvolených oblastí. Kromě toho jsou implicitně posuzovány i determinanty týkající se práce a účast dívek ve společnosti.

Ukazatele vycházejí ze související společensko-kulturní platformy. Jejich analýza a výklad byly provedeny na základě dosažitelných databází, příslušných odborných studií a odpovědí na dotazník, který byl pro účely této studie připraven.

Ukazatele spočívají v kvantitativních i kvalitativních informacích. Základní myšlenkou je sloučit různé statistické údaje s cílem umožnit kvalitativní analýzu a výklad postavení dívek. Argumentace ohledně tohoto přístupu vychází ze dvou druhů fakt, a sice empirických a vědeckých. Povaha ukazatelů týkajících se postavení dívek by měla být mnohem komplexnější než povaha ukazatelů týkajících se postavení žen. Jednotlivé aspekty života a příležitostí dívek je třeba vysvětlit prostřednictvím velmi malého počtu ukazatelů, zatímco postavení žen je mapováno z několika různých perspektiv, přičemž každá z nich je analyzována samostatně. Navíc kvantitativní údaje poskytují vhled do některých konkrétních aspektů otázky, ale opomíjejí další vrstvy téže reality. Díky strukturování náhledu do některých oblastí života a příležitostí dívek prostřednictvím kombinování dvou různých souborů údajů získáme komplexnější posouzení situace jako celku, a budeme tak moci vypracovat obecné zásady pro další politiky.

²⁷ Tyto dva zdroje týkající se Pekingské akční platformy jsou referenční: *Prohlášení Evropské unie* pro všeobecnou rozpravu na 51. zasedání Komise OSN pro postavení žen, New York únor roku 2007, a usnesení Evropského parlamentu o hodnocení provádění Pekingské akční platformy (2000/2020(INI)).

1.2 Definice a cíl ukazatelů

První ukazatel:

Sexuální výchova a výchova ke vztahům: parametry sexuální výchovy ve vzdělávání (základním a středoškolském)

Zlepšení sexuálního a reprodukčního zdraví hraje v sociálním rozvoji postavení a možností dívek významnou úlohu. Může jej být dosaženo zajištěním rovného přístupu k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví, poskytováním informací o jednotlivých aspektech sexuality a prostřednictvím současných populačních politik. Opatření v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví zahrnují ochranu proti pohlavně přenosným nemocím, nechtěnému nebo neplánovanému těhotenství, kojenecké úmrtnosti a úmrtnosti matek. Prevence má však rovněž daleko širší a delikátnější dopad na práva dívek. Dívky, které jsou informované, které si uvědomují sama sebe a které jsou si vědomy možností zlepšení svého postavení, budou pravděpodobně moci čelit sexuálnímu zneužívání a budou lépe schopny rozpoznat nebezpečí pohlavního vykořisťování a sexuálních trestných činů²⁸. Další základní vlastností informovaných a uvědomělých žen, pokud jde o sexuální a reprodukční zdraví, je pozitivní vnímání vlastního těla bez objektivizace sebe sama.

Sexuální a reprodukční zdraví má ovšem vliv i na to, jak dívky hodnotí a vnímají samy sebe a jak si budují vlastní identitu. Sexuální výchova může ovlivnit i způsob utváření vztahů mezi dívkami a chlapci, pokud jde o úctu, uznání a práva, a může být proto rozhodujícím faktorem v souvislosti s mírou začlenění a zapojení dívek do skupin vrstevníků, a to buď ve škole, nebo obecně ve společnosti.

²⁸ Jak je uvedeno ve zprávě, kterou ve spolupráci s UNICEF vypracovalo zasedání skupiny odborníků sekce pro zlepšení postavení žen pod názvem *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*, se socializace chlapců a mužů často zaměřuje na ovládnutí sexuality a reprodukčního a produkčního úsilí žen a dívek. Potlačování ženské sexuality, včetně nadměrného důrazu, jež se klade na panenství a plodnost žen, je z velké části hlavní příčinou diskriminace a podrobení dívek.

Determinant socioekonomické degradace a chudoby je rovněž posuzován v souvislosti s postavením dívek trpících chudobou, a to pokud jde o reprodukční a sexuální zdraví²⁹. Dívky trpící chudobou či dívky z chudých rodin, které jsou méně informovány a mají menší přístup ke službám a programům v oblasti zdraví, se totiž častěji stávají matkami ve velmi nízkém věku. V důsledku toho v jejich rodinách dále narůstá chudoba, a nechtěné nebo neplánované těhotenství či těhotenství ve velmi nízkém věku je tak výrazným prvkem začarovaného kruhu chudoby. Problém je dokonce trvalejšího charakteru, protože těhotenství a mateřství v nízkém věku je v řadě případů příčinou pro odchod ze školy. Toto hledisko feminizace chudoby je dalším významným argumentem pro vyzdvižení preventivní funkce sexuálního a reprodukčního zdraví. Vedle dívek trpících chudobou jsou nejzranitelnější skupinou, pokud jde o těhotenství a mateřství v nízkém věku, dospívající dívky. Bylo potvrzeno, že dívky ve věku od 15 do 19 let se v sexuální a reprodukční oblasti často vystavují značným nebezpečím. Ze zprávy organizace Population Action International vyplývá, že těhotenství v tomto období života může vést ke smrti mladé matky i dítěte³⁰.

První ukazatel sestává z parametrů (stav, vyučovací předměty, témata, standardy, příslušné orgány, cílové skupiny, dopad náboženství a ideologií, sledování, vnímání ze strany dívek a chlapců) pro posouzení sexuální výchovy ve školách v členských státech EU a poskytuje determinanty její kvality. Cílem ukazatele je přispět ke zlepšení sexuální výchovy jako takové nebo k dalšímu rozvoji nástrojů pro šetření týkající se sexuální výchovy ve školách členských států EU.

Ukazatel vychází z výzkumu a studie Mezinárodní federace pro plánované rodičovství (IPPF) a Světové zdravotnické organizace (WHO) *Sexuální výchova v Evropě – příručka týkající se politik a praxe*³¹ a z integrovaných srovnatelných údajů mezinárodní studie o zdraví a životním stylu dětí na základních školách (HBSC)³².

²⁹ Population Action International, *A Measure of Survival: Calculating Women's Sexual and Reproductive Risk (Opatření umožňující přežít: výpočet sexuálních a reprodukčních rizik u žen)*, dostupné na <http://www.populationaction.org/Publications/Reports/Measure_of_Survival/Summary.shtml>.

³⁰ Ibid.

³¹ <http://www.eph.org/>

³² <http://www.hbsc.org/>

Druhý ukazatel:

Nahlížení na vlastní tělo: nespokojenost dívek a chlapců se svým tělem

Dívky si osvojují společensko-kulturní názory, normy a pravidla týkající se těla a sexuality a považují je za požadavky, které si na své tělo a sexualitu samy uložily.

Dívky často nahlízejí na své tělo pouze jako na sexuálně zajímavý a vzrušující objekt, jenž bude investován do osobních vztahů. Studie o přístupu mladých lidí k otázce hmotnosti uvádí: „*Dívky mají sklon vidět své tělo v první řadě jako prostředek, jímž mohou přitahovat druhé...*“³³

Nahlížení na vlastní tělo může mít zásadní dopad na další stránku zdraví dívek, a to v souvislosti s poruchami příjmu potravy. Je tedy třeba vysvětlit vztah mezi nahlížením na své tělo a hmotností. Poruchy příjmu potravy jsou často spojeny s bulimií a anorexií, ačkoli čím dál důležitější je otázka nadváhy, jež je většinou rovněž psychologického a psychosociálního původu. Nadváha je často důsledkem nezdravých stravovacích návyků, které rovněž souvisí se socioekonomickým postavením. Pokud jde o mladé lidi, kteří mají problémy s nadváhou natolik, že o této otázce nemohou ani hovořit, „*je méně pravděpodobné, že pocházejí z vyšších socioekonomických skupin*“³⁴.

Druhý ukazatel nahlížení na vlastní tělo obsahuje údaje o nespokojenosti patnáctiletých dívek a chlapců se svým tělem. Přestože se ukazatel problematikou špatné představy dívek a chlapců o vlastním těle souhrnně zabývá, jeho cílem je rovněž vyzdvihnout, že mezi oblastí péče o zdraví a nahlížením na sebe sama existuje jistá spojitost, neboť zdraví je vymezeno jako stav celkové tělesné, duševní a společenské pohody³⁵. Ze srovnání údajů o nespokojenosti patnáctiletých dívek a chlapců s tělesnou hmotností a indexem tělesné hmotnosti vyplývá, že představa o vlastním těle může být negativní bez ohledu na to, zda dívky či chlapci trpí nadváhou, mají normální hmotnost či zda jsou příliš štíhlí.

³³ Mulvihill, C. Németh, A. a Vereecken, C., Body image, weight control and body weight, *Young people's health in context*, HBSC 2001/2002, dostupné na <http://www.hbsc.org/publications/reports.html>.

³⁴ Ibid.

³⁵ Dohodnuté závěry Komise pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy, zasedání na téma Ženy a zdraví.

Je důležité provést analýzu tohoto vztahu, neboť může být použita jako argument proti kulturně vnuceným představám o dívkách a mladých ženách, které jsou zhoubné, jelikož mohou vést k poruchám příjmu potravy, zhoršit vnímání vlastního těla a snížit sexuální přitažlivost i životní sílu; všechny tyto prvky mají pro sexuální zdraví dívek velký význam.

Ukazatel je vypracován s odkazem na databáze studie HBSC (*Zdravé chování dětí ve školním věku*), týkající se vnímání vlastního těla, kontroly hmotnosti a tělesné hmotnosti: „mladí lidé, kteří mají podle indexu tělesné hmotnosti nadváhu, podle pohlaví, věku (13 a 15 let)“ a „mladí lidé nespokojení se svou tělesnou hmotností, podle pohlaví, věku (11, 13 a 15 let)“³⁶.

Třetí ukazatel:

Studijní úspěchy: srovnání výsledků patnáctiletých žáků v matematice a v přírodních vědách a podíl dívek mezi vysokoškolskými studenty v přírodovědných, matematických a počítačových oborech a v oboru učitelství a pedagogiky

Přestože dívky dosahují ve studiu v průměru lepších výsledků než chlapci, v různých studijních oborech stále přetrvává rozdělení podle pohlaví. Role žen a mužů jsou podporovány tradičními názory a praktikami ve výuce, studiu a při výběru profese a zaměstnání. Přetrvávající předsudky o rozdílném nadání žen a mužů a o jejich odlišných schopnostech se odráží již ve velmi raném věku a mohly by vážně ovlivnit životní volbu mnohých dívek. Část dokumentu *Dohodnuté závěry o odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim* věnovaná vzdělávání a odborné přípravě obsahuje několik návrhů týkajících se například prosazování a podpory „zájmu dívek i chlapců o netradiční obory a povolání a jejich zapojení do těchto oborů a povolání“³⁷.

³⁶ <http://www.hbsc.org/>

³⁷ *Dohodnuté závěry Komise pro postavení žen týkající se kritických oblastí zájmu Pekingské akční platformy*, zasedání na téma Ženy a zdraví.

Ukazatel zahrnuje dvě řady údajů a jejich srovnání. Toto srovnání spočívá v porovnání rozdílu mezi dívkami a chlapci, pokud jde o jejich průměrné výsledky dosahované v oblasti přírodovědecké a matematické gramotnosti, a rozdílu mezi dívkami a chlapci v příslušných vzdělávacích oblastech, přičemž výsledek je vyjádřen procentním podílem studentek na terciární úrovni vzdělávání. Tyto dvě řady údajů nemohou být v dané podobě srovnávány prostřednictvím číselného hodnocení, a to vzhledem k rozdílné povaze údajů a k odlišným letem, z nichž (z důvodu dostupnosti) pochází. Srovnávací výklad má přesto význam, neboť vychází z číselně vyjádřeného ohodnocení výkonu a školních výsledků. Z ukazatele týkajícího se studijních úspěchů vyplývá, že dívky jsou s ohledem na své přírodovědecké a matematické nadání poměrně málo zapojeny do oblasti vzdělávání na terciární úrovni (ISCED 5–6). Dívky jsou v souvisejících vzdělávacích oblastech zastoupeny v podstatně menší míře, než by se vzhledem k jejich výsledkům v oblasti přírodovědecké a matematické gramotnosti dalo očekávat. Tento nesoulad mezi nadáním dívek a počtem dívek, které související obory skutečně studují, přetrvává v jejich životě i později. Ovlivňuje i volbu povolání dívek a mladých žen. Cílem ukazatele je napomoci zvýšit zastoupení dívek v určitých vzdělávacích oborech. Srovnání výsledků dívek s volbou, kterou činí nebo kterou jsou donuceny učinit, může sloužit jako argument pro prosazování netradičních volby studijních či odborných disciplín.

Ukazatel je vypracován na základě dvou databází. Výsledky dívek v oblasti matematické a přírodovědecké gramotnosti pochází z výzkumné studie OECD PISA z roku 2006³⁸. Podíl dívek v ISCED 5–6 poskytl výzkum Eurostatu za rok 2005³⁹.

³⁸ <http://www.pisa.oecd.org/>

³⁹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

2. Uplatňování ukazatelů v průzkumu týkajícím se postavení dívek a jejich pokroku

2.1 První ukazatel – sexuální výchova a výchova ke vztahům: parametry sexuální výchovy ve vzdělávání (základním a středoškolském)

Parametry poskytování sexuální výchovy a výchovy ke vztahům⁴⁰

Postavení	Povinné			Nepovinné		
Vnitrostátní agentura	Ministerstvo školství		Ministerstvo zdravotnictví	Další:		
Účast nevládních organizací	IPPF			Další:		
Provádění	Interdisciplinární			Samostatný předmět		
Interdisciplinární	Biologie	Etika	Filozofie	Sociologie	Společenské vědy	Další:
Samostatný předmět	(název)					
Vliv národní ideologie / epistemologického hlediska*	Ne			Ano Jaký:		
Vliv náboženství	Ne			Ano Kterého:		
Metody	Formální	Interaktivní	Vzájemné učení	Haní rolí	Video	Další:
Přiměřenost	Hodnocení/sledování			Minimální normy		
Poskytovatelé	Učitelé	Lékaři	Zdravotní sestry	Aktivisté nevládních organizací / odborníci	Duchovní	Další:
Kompetence poskytovatelů	Vzdělání – nepovinné			Vzdělání – povinné Jaké:		
Potřeby, na něž se zaměřuje	Místní		Kulturní rozmanitost	Genderové otázky		
Menšiny, na něž se zaměřuje	Osoby vyloučené z finančních důvodů	Uprchlíci	Migranti	Etnické skupiny	Osoby se zdravotním postižením	
Hodinové dotace ve školách	Základní vzdělávání:			Středoškolské vzdělávání:		
Věk, v němž se začíná se sexuální výchovou:						
Témata	Lidská anatomie / fyziologie, sexuální rozvoj					
	Mezilidské vztahy, city, intimita, sexuální vyjádření/aktivita					
	Početí, těhotenství, porod					
	Antikoncepce (včetně použití prezervativu), potrat					
	Bezpečný sex / rizika, sexuálně přenosné nemoci					
	Role žen a mužů a sexuální rovnost					
	Sexuální zneužívání a násilí, násilí ve vztahu (tzv. <i>dating violence</i>), sexuální obtěžování					
	Sexuální orientace					
	Nahlížení na vlastní tělo					
Rozdělení témat podle základního či středního vzdělávání, věku a ročníku:						
Výzkum účinnosti	Ne			Ano Jaký:		

⁴⁰ Tyto parametry vychází z popisných ukazatelů sexuální výchovy v Evropě, jež jsou formulovány v referenční studii Mezinárodní federace pro plánované rodičovství (IPPF) a Světové zdravotnické organizace (WHO) v rámci projektu SAFE (sexuální informovanost v Evropě) podporovaného Generálním ředitelstvím Evropské komise pro zdraví a ochranu spotřebitele.

<i>Věk, v němž děti získávají sexuální výchovu (vnímání dětí) – údaje rozdělené podle pohlaví</i>		
<i>Názor dětí (chlapců, dívek), zda sexuální výchova odpovídá jejich potřebám (základní a středoškolská úroveň)</i>	Ne	Ano

* Podle studie IPPF a WHO se mohou při zajišťování sexuální výchovy projevovat převažující národní ideologické představy, například rodinný život, nebo určitá vědecká hlediska, například genderové hledisko.

Ukazatel poskytování sexuální výchovy spočívá v parametrech pro souhrnné a účinné zavedení předmětu do učebních osnov a jeho hodnocení. Odpovídající sexuální výchova představuje zásadní složku rozvoje sexuálního a reprodukčního zdraví dívek. Vědecký výzkum zveřejněný ve studii IPPF a WHO poukázal na určitou tendenci ve vztahu mezi sexuální výchovou (věkem, v němž děti získávají skutečnou sexuální výchovu) a užíváním antikoncepce (použití antikoncepce při posledním styku u skupiny patnáctiletých). Ačkoliv z důvodu nedostatku příslušných údajů o potratech nebyl vztah mezi potratovostí a používáním antikoncepce zjištěn, užívání antikoncepce je převažujícím faktorem předcházení nechtěným či neplánovaným těhotenstvím nebo sexuálně přenosným nemocem. Středem zájmu této studie jsou dívky, a proto je třeba zdůraznit, že při poskytování sexuální výchovy by se měly zohlednit rozdíly mezi fyziologií žen a mužů. Je však stejně tak důležité poskytnout chlapcům odpovídající znalosti o veškerých otázkách souvisejících se sexualitou a poučit je o nich i o vyplývající odpovědnosti. Parametry poskytování sexuální výchovy přispějí k získání srovnatelných údajů z členských států EU týkajících se této oblasti.

Podle zdrojů IPPF a WHO je sexuální výchova povinná ve školách ve většině členských států EU. Věk, v němž sexuální výchova oficiálně začíná, se značně liší. V některých zemích jsou děti seznamovány s tímto tématem již v pěti nebo šesti letech, zatímco v jiných zemích až ve čtrnácti letech. Poskytování sexuální výchovy je předmět, jenž je obsažený v učebních osnovách nebo ve zvláštních programech prováděných i nevládními organizacemi a zdravotnickými zařízeními (tabulka 1 v příloze)⁴¹.

⁴¹ V této kapitole jsou údaje IPPF a WHO, jež byly zveřejněny v roce 2006, doplněny odpověďmi na dotazník slovinského předsednictví z roku 2007.

Předmět sexuální výchova, v Evropě rovněž znám jako „rodinná výchova“, „výchova v oblasti životních dovedností“ a „sex a výchova k vztahům“⁴², je zahrnut v tradičních školních předmětech, zejména v biologii, etice, filozofii či v náboženství. V minulých letech byl začleněn do předmětů, z nichž jmenujme například tyto: „lidské zdraví“, „lidské vědy“, „společenské vědy“, „občanství“, „společnost“ a „osobní a společenská výchova a výchova ke zdraví“. V některých zemích sexuální výchova představuje samostatný školní předmět (například „sexuální výchova a mezilidské vztahy“ na Kypru, „vztahy mezi příslušníky odlišného pohlaví“ v Řecku, „výchova k rodinnému životu“ v Polsku; od roku 2005 je možné poskytovat sexuální výchovu jako samostatný předmět ve Španělsku).

Ve všech případech tento předmět vyučují učitelé, lékařský personál nebo vychovatelé se zaměřením na sexuální výchovu, přičemž v některých případech mohou být angažováni i členové duchovenstva. Ve většině zemí je sexuální výchova upravena ministerstvem školství nebo zdravotnictví či místními komunitami a školami. Někdy za uspořádání a časové rozvržení poskytování sexuální výchovy odpovídají i samotní učitelé tím, že rozhodují o jejím zaměření, vybírají témata a metody. Nevládní organizace často se školami spolupracují nebo se věnují mimoškolním programům sexuální výchovy. Ve většině zemí je přední národní nevládní agentura přidruženým členem Mezinárodní federace pro plánované rodičovství (IPPF). Způsob, jímž nevládní organizace informují děti o otázkách v oblasti sexu, obvykle zahrnuje vzájemné učení.

Sexuální výchova se tematicky liší. Buď obsahuje na jedné straně výlučně biologické či fyziologické údaje a na straně druhé náboženskou víru, nebo je velice komplexní a v některých případech zahrnuje i otázku rovnosti žen a mužů, představy o sobě samém a sexuální orientace. Ve většině zemí se praxe nachází mezi těmito dvěma póly, přičemž její součástí jsou kromě základů fyziologie i vztahy, hledisko zdraví a bezpečnosti.

⁴² IPPF (Mezinárodní federace pro plánované rodičovství) a WHO (Světová zdravotnická organizace), *Sexuální výchova v Evropě – Referenční příručka politik a postupů* <http://www.euro.who.int/Document/RHP/SexEd_in_Europe.pdf, s. 9.

Referenční dokument IPPF a WHO nabízí některé příklady osvědčených postupů v oblasti politik zaměřených na sexuální výchovu. Dánsko našlo řešení pro největší společný nedostatek tohoto předmětu, totiž nezpůsobilost učitelů, pokud jde o znalosti a dovednosti v oblasti sexuální výchovy. Od začátku roku 2007 musí všechny pedagogické instituce nabízet kurzy sexuální výchovy. Tento školní předmět je rovněž sledován. Zpráva Lucemburska vyzdvihuje tvůrčí učební metody: studentské prezentace, scénky a semináře. Finsko ve zprávě pro IPPF a WHO zdůraznilo, že sexuální výchova začíná v mateřských školách. Tento přístup je třeba považovat za vhodné řešení, zejména jako protipól k nevyžádaným pornografickým či erotickým zobrazením v městském prostředí, v mobilních telefonech, v televizi, na internetu a v tištěných médiích. Finská mládež je tudíž informována a je si vědoma možných rizik zkomercializovaných sexuálních zobrazení a služeb. V některých dalších zemích začíná sexuální výchova formálně ve velmi raném věku (v pěti, šesti či sedmi letech). K těmto věkovým normám je však třeba přistupovat poněkud obezřetně. Ze studie IPPF a WHO jasně vyplývá, že existuje rozpor mezi údaji o věku, v němž sexuální výchova začíná formálně, a o věku, kdy je sexuální výchova ve skutečnosti poskytována (tabulka 1 v příloze). Tento rozpor by mohl vzbudit dojem, že sexuální výchova je natolik nejasná či nepřiměřená, že je pro tak malé děti nesrozumitelná.

Sexuální návyky dětí je třeba přezkoumat se zřetelem na vybrané a dosažitelné parametry sexuální výchovy. Jestliže v rámci jednotlivých členských států srovnáme údaje ze studie IPPF a WHO ohledně užívání antikoncepce (procentní podíl patnáctiletých dívek/chlapců, jež při posledním styku užili antikoncepci) s věkem, v němž dívky/chlapci začínají styk provozovat, můžeme v jednotlivých členských státech zaznamenat určitou tendenci. Země, v nichž se v rámci dané skupiny dívek používá antikoncepce málo, – s výjimkou Dánska – také vykazují nízký podíl dívek ze skupiny patnáctiletých, které mají se stykem zkušenost.

V Dánsku, Estonsku, Maďarsku, Polsku, Portugalsku a ve Spojeném království chlapci použili antikoncepci při posledním styku zřídka. Skutečnost, že uvedená skupina chlapců užívá antikoncepci málo, souvisí s „pozdním“ zahájením sexuálního styku (výjimkou je Dánsko a Spojené království), zatímco u skupiny dívek to není tak jednoznačné. Ve všech zemích vyjmenovaných v souvislosti s nízkým užíváním antikoncepce (s výjimkou Dánska a Spojeného království) je sexuální výchova ve skutečnosti poskytována v relativně pozdním věku (tabulka 2 v příloze).

Podle údajů WHO se v některých členských státech EU v období let 2000–2005 potratovost u dívek mladších dvaceti let neustále zvyšovala (tabulka 4 v příloze). Důvodem pro potrat je často nechtěné či neplánované těhotenství. Poskytování sexuální výchovy může hrát při snižování riskantního sexuálního chování a při předcházení nechtěnému či neplánovanému těhotenství významnou úlohu. V členských státech, jejichž politiky potrat zakazují, může sexuální výchova hrát významnou roli při předcházení nezákonným a nebezpečným potratům.

Informace z databází IPPF a WHO ukazují, že existuje vztah mezi vysokou potratovostí/porodností a používáním antikoncepce / sexuální výchovou ve skupině patnáctiletých dívek (a chlapců). Obecně neexistuje jasný vztah mezi postavením sexuální výchovy a používáním antikoncepce na jedné straně a potratovostí/porodností na straně druhé. Rovněž neexistuje zřejmá souvislost mezi potratovostí/porodností a průměrným věkem, kdy se děti v teorii i praxi seznamují se sexuálním životem. Standardy, návyky a fakta týkající se sexuálního a reprodukčního potenciálu dívek záleží na různých komplexních a mimořádně hluboko zakořeněných společensko-kulturních zvyklostech a v různých členských státech EU se značně liší. Kromě sociodemografických faktorů by rozhodujícím faktorem, pokud jde o porodnost a potratovost u mladých dívek, mohla být i úroveň informací a informovanosti o sexuálním zdraví, používání antikoncepce a sexuálních standardech a návycích v určitém společensko-kulturním prostředí. Přestože mnohé tyto faktory nemohou být v celém svém rozsahu předmětem kvantitativních výzkumných metod, mohl by být vědecky formulován vztah mezi používáním antikoncepce a charakteristikou sexuální výchovy.

Přestože z průzkumu v oblasti porodnosti a potratovosti u mladých dívek v členských státech EU vyplynulo, že není zcela jasné, zda mezi sexuální výchovou / používáním antikoncepce a porodností/potratovostí vůbec existuje příčinný vztah, je třeba zdůraznit, že sexuální výchova, přístup k antikoncepci a související činnosti zaměřené na jejich prosazování jsou i nadále zapotřebí. „*Socializace chlapců a mužů se často zaměřuje na ovládání sexuality a reprodukčního a produkčního úsilí žen a dívek. Potlačování ženské sexuality, včetně nadměrného důrazu, jež se klade na panenství a plodnost žen, je z velké části hlavní příčinou diskriminace a podrobení dívek.*“⁴³ Sexuální výchova, zejména z hlediska její preventivní funkce, je tedy i nadále jednou z nejvýznamnějších otázek, pokud jde o sexuální zdraví dívek, jelikož zaručuje, že dívky berou svá těla a své reprodukční schopnosti do vlastních rukou.

⁴³ Dokument nazvaný *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim* ze zasedání skupiny odborníků Oddělení pro zlepšení postavení žen ve spolupráci s UNICEF.

2.2 Druhý ukazatel: Nahlížení na vlastní tělo: nespokojenost dívek a chlapců se svými těly

15-year-olds, year 2001/2002								
Countries	% of young people who are overweight according to BMI				% of young people dissatisfied with their body weight		% of young people engaged in dieting and weight control behaviour	
	Pre-obese		Obese		Girls	Boys	Girls	Boys
	Girls	Boys	Girls	Boys				
Austria	7,5	10,3	0,7	3,3	44,9	25,9	21,2	7,9
Belgium (French)*	7,9	10,3	1,6	1,3	54,1	28,6	24,7	8,2
Belgium (Flemish)*	7,2	10,7	1,9	3,3	54,8	25,3	17,5	4,7
Bulgaria	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyprus	-	-	-	-	-	-	-	-
Czech Republic	5,0	11,5	0,5	1,6	39,0	16,3	28,7	9,2
Denmark	8,6	12,8	0,9	1,4	48,2	22,8	35,8	10,9
Estonia	3,8	8,1	0,8	1,2	34,9	9,4	16,4	4,4
Finland	7,9	14,3	1,4	2,8	43,3	19,8	15,5	3,7
France	7,6	10,3	2,4	1,8	41,8	20,6	20,5	6,0
Germany	5,5	13,7	1,1	2,1	51,9	32,2	19,3	5,6
Greece	7,5	20,3	1,1	2,7	33,2	24,0	25,4	10,3
Hungary	7,5	11,7	1,8	3,7	41,2	21,1	36,2	11,2
Ireland	10,8	9,6	1,8	1,4	48,3	21,4	23,5	5,5
Italy	6,6	17,1	1,1	2,5	37,1	18,9	27,3	6,9
Latvia	3,5	7,9	0,7	0,7	38,8	10,6	16,3	2,5
Lithuania	3,0	4,4	0,3	0,6	42,5	9,0	21,2	4,4
Luxembourg	-	-	-	-	-	-	-	-
Malta	11,9	18,6	4,8	9,3	31,7	22,7	23,5	9,6
Netherlands	7,1	8,8	0,8	1,0	50,6	23,7	12,7	4,1
Poland	4,2	7,0	1,1	0,8	56,5	19,3	25,4	6,7
Portugal	6,4	15,1	0,8	1,7	48,0	24,1	13,8	2,4
Romania	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovakia	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovenia	6,2	16,6	0,8	1,9	59,9	24,4	27,7	8,1
Spain	10,0	17,7	0,7	2,9	49,0	27,8	18,8	5,4
Sweden	6,0	12,7	1,1	1,9	41,9	18,0	15,2	4,9
UK (England)*	10,1	11,8	2,8	4,5	46,4	24,4	25,0	9,3
UK (Scotland)*	8,1	12,6	2,3	1,7	52,3	20,6	29,3	7,8
UK (Wales)*	4,4	16,6	3,0	5,6	52,0	26,5	30,4	9,7

Source: *HBSC 2001/2002*, <http://www.hbsc.org/publications/reports.html>.

*Data exists only for England, Scotland and Wales separately; Data exists only for Belgium (French) and Belgium (Flemish) separately.

Nespokojenost s představou o svém těle představuje u dívek negativní duševní sílu, jež jim značně brání v jejich sociálních možnostech. Problém spočívá v tom, že na rozdíl od chlapců dívky chápou nespokojenost s hmotností jako osobní problém a nejsou schopny ho posoudit z hlediska společenského. Tento vnitřní útlak je zapříčiněn obrazem a postavením dívek a mladých žen, jak je prezentují sdělovací prostředky. Kulturně zavedený obraz štíhlé, anorektické a sexuálně předčasně vyspělé dívky působí jako norma a dívkám je vnucována představa, že pokud se této normě podrobí, budou uznávány. Potlačují vlastní blaho a nechápou, že kulturně vnucené normy jsou *a priori* nedosažitelné, jelikož jsou vzdálené realitě dívčích těl.

Ukazatel svědčí o tom, že nespokojenost dívek s představou o svém těle v souvislosti s hmotností nesouvisí s jejich skutečnou tělesnou hmotností. Rozpor mezi tělesnou hmotností a tím, jak dívky své tělo vnímají, roste s věkem a je největší na vrcholu dospívání. Je důležité uvést, že představa o vlastním těle v souvislosti s hmotností nevychází ze skutečnosti. Společensko-kulturní prostředí s převažujícími stravovacími návyky, to jest s přejídáním a s následným problémem nadváhy, není jevem, jenž by u dívek v Evropské unii vedl k nespokojenosti s vnímáním svého těla ve velkém měřítku. Je zřejmé, že osobní nespokojenost s vlastním vzhledem je výsledkem represivních kulturních norem týkajících se image. Tuto důležitou myšlenku je třeba prosazovat v souvislosti s intimními vztahy, sexuálním sebeuvědomováním dívek a jejich povědomím o vlastním těle a s poruchami příjmu potravy (bulimie, anorexie, nadváha).

Ukazatel svědčí o tom, že neuspokojivé vnímání vlastního těla se u dívek zhoršuje během druhé fáze dospívání (tabulka 5 v příloze). Výzkum shledal, že dívky se přizpůsobují normativnímu kulturním represím souvisejícím s představou o těle v mnohem vyšší míře než chlapci. Rozdíly v nespokojenosti s osobní hmotností u dívek a chlapců jsou příznačné pro věkovou skupinu patnáctiletých a třináctiletých; tento rozdíl roste s věkem, takže ve skupině jedenáctiletých je tedy méně patrný⁴⁴. Vědci potvrdili, že u dívek neexistuje zjevná souvislost mezi nespokojeností s tělesnou hmotností, podrobováním se dietám a chováním, jehož cílem je kontrola hmotnosti. Vyzdvihli však jev, jenž se týká zamlčování problému a týká se dívek i chlapců, a spojitost mezi kontrolou hmotnosti a opožděným sexuálním vyžíváním⁴⁵.

⁴⁴ Mulvihill, C. Németh, A. a Vereecken, C., *ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*

Přestože neexistují vědecké důkazy o tom, že nespokojenost s hmotností vede k dietám, hlavním problémem je skutečnost, že dívky nejsou spokojené samy se sebou. Z psychologického hlediska se jedná o prvek, jenž způsobuje poruchy příjmu potravy, a zmínění vědci uvedli, že má negativní vliv na potenciál dívek jakožto sexuálních bytostí. To je ovšem zvláště důležité v období dospívání, kdy se sexualita stává nedílnou součástí naší osobnosti.

2.3 Třetí ukazatel: studijní úspěchy – srovnání výsledků patnáctiletých žáků v matematice a v přírodních vědách a podíl dívek mezi vysokoškolskými studenty v přírodovědných, matematických a počítačových oborech a v oboru učitelství a pedagogiky

* záporné hodnoty znamenají, že dívky dosahují lepších výsledků

2006	Science	Mathematic	Science, mathematics and computing (2005)*	Teacher training and education science (2005)
	boys rel girls	boys rel girls	% Girls (ISCED level 5)	% Girls (ISCED level 5)
Austria	8	23	33,86%	74,80%
Belgium	1	7	33,60%	70,18%
Bulgaria	-17	-4	48,91%	66,20%
Cyprus	:	:	34,83%	90,85%
Czech Republic	5	11	35,99%	74,31%
Denmark	9	10	31,68%	70,71%
Estonia	-4	1	38,76%	89,28%
Finland	-3	12	40,62%	80,47%
France	3	6	:	:
Germany	7	20	34,43%	68,60%
Greece	-11	5	38,56%	70,12%
Hungary	6	10	32,50%	72,80%
Ireland	0	11	40,95%	78,87%
Italy	3	17	48,91%	86,72%
Latvia	-7	5	30,03%	85,85%
Lithuania	-9	2	34,86%	77,62%
Luxembourg	9	17	:	:
Malta	:	:	34,76%	72,08%
Netherlands	7	13	19,86%	73,48%
Poland	3	9	32,68%	71,80%
Portugal	5	15	48,85%	84,00%
Romania	-2	7	56,19%	77,44%
Slovakia	6	14	33,43%	74,12%
Slovenia	-8	5	31,93%	80,39%
Spain	4	9	34,52%	78,32%
Sweden	1	5	42,01%	76,64%
United Kingdom	10	17	36,21%	73,96%

Source: OECD, PISA Database, 2006, <http://www.pisa.oecd.org/document/2/0,3343,en_32252351_32236191_39718850_1_1_1_1,00.html>

Source: Eurostat

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/edtr/educ/ed_uc_isced97&language=en&product=EU_MASTER_education_training&root=EU_MASTER_education_training&scrollto=0>

*The field of Science, mathematics and computing includes life science, physical science, mathematics and statistics, computing.

Ukazatel se zabývá rozporem mezi výsledky/nadáním dívek, pokud jde o matematickou a přírodovědeckou gramotnost (v nichž se od chlapců výrazně neliší), a oblastmi vzdělávání na terciární úrovni, které si dívky a chlapci s ohledem na tradici volí .

Nízký podíl dívek v přírodovědných, matematických a počítačových oborech a vysoký podíl dívek v oborech učitelství a pedagogiky na úrovni vzdělávání ISCED 5–6 ukazuje, že předsudky o mužském a ženském „přirozeném“ nadání a tradičních rolích v souvislosti s povoláním mohou mít značný vliv na to, proč se mnohé dívky věnují odpovídající oblasti vzdělávání, a to pravděpodobně i proti své vůli a zájmům. Co se týče společensko-kulturní úrovně, tradiční role žen a mužů ve školství i v povolání potlačují různorodost pohledů, již by mohlo přinést genderové hledisko. Tato situace rovněž zapříčiňuje značně nedostatečný udržitelný společensko-hospodářský rozvoj.

Srovnání výsledků patnáctiletých chlapců a dívek, pokud jde o přírodovědeckou a matematickou gramotnost, se zápisem dívek do přírodovědných, matematických a počítačových oborů ukázalo, že nadání dívek se ve výběru vzdělávacích oborů patřičně neodráží. Jak potvrzuje srovnání, rozdíl mezi nadáním dívek a příslušnými vzdělávacími obory je značný. Jde o rozhodující faktor, jelikož školy, které si vybírá velká většina dívek, pokrývají obory považované společností za „ženské“ a za méně hodnotné ze společenského hlediska.

Přijatá opatření, jejichž cílem je prosadit, aby se dívky zapisovaly do genderově neobvyklých vzdělávacích oborů, by měla vycházet ze skutečnosti, že ve všech zemích EU dívky dosahují mnohem lepších výsledků ve čtení než chlapci (tabulka 6 v příloze), a zároveň by měla být doprovázena opatřeními, jejichž účelem je zajistit, aby chlapci více četli, a tím si zlepšili své čtecí schopnosti. Je důležité seznámit děti obou pohlaví se stávajícími diskriminačními předsudky a praktikami v oblasti vzdělávání, a pomoci jim tak takové názory odbourat.

Ve struktuře ukazatele jsou výsledky v oblasti přírodovědecké a matematické gramotnosti patnáctiletých chlapců a dívek srovnávány s podílem dívek zapsaných do přírodovědeckých, matematických a počítačových vzdělávacích oborů a do oborů učitelství a pedagogiky. Rozdíl v přírodovědecké a matematické gramotnosti mezi dívkami a chlapci je vyjádřen rozdílem v průměrném bodovém hodnocení tak, že průměrné výsledky chlapců jsou vztaženy k průměrným výsledkům dívek. Kladné hodnoty znamenají body navíc pro chlapce, zatímco záporné hodnoty představují body navíc pro dívky. Ve studijních výsledcích jsou v tabulce výslovně zastoupeny pouze dívky.

Pokud vezmeme v úvahu rok 2005, dívky na úrovni ISCED 5–6 dosáhly lepších reprezentativních výsledků v přírodovědných, matematických a počítačových oborech pouze v Rumunsku. Průměrné zastoupení dívek je v EU v tomto vzdělávacím oboru nízké, 36, 92 %. Průzkum PISA OECD z roku 2006 ukazuje, že pokud jde o přírodovědeckou gramotnost, dosahují patnáctileté dívky mnohem lepších výsledků v Bulharsku, Pobaltských zemích, Finsku, Řecku, Rumunsku a ve Slovinsku. S výjimkou Bulharska jsou výsledky v matematice horší u dívek než u chlapců. V Estonsku dosahují chlapci lepších výsledků pouze o jeden průměrný bod a v Litvě o dva průměrné body. V Řecku, Lotyšsku, ve Slovinsku a Švédsku není rozdíl značný. Neúspěch dívek, pokud jde o výsledky v matematice, je daleko menší než neúspěch chlapců v souvislosti s výsledky ve čtení (tabulka 6 v příloze).

Kromě určitých výjimek chlapci převažují ve všech tradičně mužských oborech. Ve všech zemích bez výjimky chlapci značně převládají v inženýrství, v průmyslové výrobě a ve stavebnictví. V oblasti zemědělství a veterinářství působí více žen než mužů v deseti zemích: v Rakousku, České republice, Dánsku, Estonsku, Finsku, Polsku, Portugalsku, Slovinsku, Švédsku a ve Spojeném království. Zastoupení mužů v oblastech, jež jsou v určitých společenských prostředích považovány za spíše „ženské“, je různé. Nejnižší podíl mužů v oblasti učitelství a pedagogiky je na Kypru a nejvyšší v Bulharsku. Nedostatečné zastoupení mužů je typické pro humanitní vědy a umění, jakož i pro zdravotnictví a sociální péči. Skutečnost, že se chlapci snaží vyhýbat těmto oblastem vzdělávání, souvisí s jejich výkonem ve čtení. Ve všech zemích EU dosahují dívky dosahují ve čtení mnohem lepších výsledků než chlapci, přičemž největší rozdíl mezi dívkami a chlapci byl zaznamenán v Bulharsku, v Řecku a ve Slovinsku (tabulka 6 v příloze).

Ve většině zemí EU mají muži nad ženami převahu v matematických, přírodovědných, počítačových a technických disciplínách, zatímco ženy mají převahu nad muži v oborech zaměřených na vzdělávání a výuku. Stejně tak, jak je důležité zahrnout dovednosti a nadání žen do oblasti přírodních věd, je rovněž zapotřebí, aby v oblasti vzdělávání a odborné přípravy byly zastoupeny dovednosti mužů. Členské státy EU by měly v budoucnosti věnovat zvláštní pozornost zlepšení vyváženého zastoupení žen a mužů ve dvou širokých oblastech vědy: v matematice a výpočetní technice i v oblasti učitelství a pedagogiky.

3. Otázky k dalšímu posouzení

Používání informačních a komunikačních technologií (IKT) a ochrana dívek a chlapců před nedovoleným a škodlivým obsahem na internetu a ve sdělovacích prostředcích využívajících tyto technologie

Přestože byl v minulých letech proveden rozsáhlý výzkum využívání internetu a dalších sdělovacích prostředků využívajících IKT, včetně výzkumů zaměřených na děti a mládež, údaje rozdělené podle pohlaví jsou obecně nedostačující. Kromě příležitostí, které internet a další on-line technologie nabízí, se rovněž setkáváme se stále důležitější otázkou týkající se souvisejících rizik a prosazováním bezpečnějšího užívání těchto technologií. Dívky / mladé ženy a chlapci / mladí muži jsou vystaveni různým rizikům a nedovolenému a škodlivému obsahu.

Nedílnou součástí získávání dovedností v oblasti IKT by měly být znalosti a lepší informovanost dívek a mladých žen, jakož i chlapců a mladých mužů, pokud jde o etické užívání a nedovolený a škodlivý obsah internetu a dalších sdělovacích prostředků využívajících IKT. Formální vzdělávací instituce by měly tento přístup podporovat a uplatňovat.

Pro vypracování ukazatele v oblasti posílení postavení dívek je třeba lépe zvážit otázku sledování regulování nedovoleného a škodlivého obsahu na internetu a prosazování programů a projektů zohledňujících otázku rovnosti žen a mužů, zejména těch, jež tvoří součást školních osnov, od rané fáze vzdělávání dětí.

Užívání IKT se stalo v celé Evropě zásadním rysem hospodářských i společenských činností. Téměř ve všech evropských zemích a ve všech věkových skupinách jsou však pravidelnějšími uživateli počítačů i internetu chlapci/muži než dívky/ženy (tabulka 8 v příloze) a v počítačové oblasti je v celé EU zaměstnáno podstatně více mužů než žen.

Znalosti, praxe a dovednosti týkající se počítačů a internetu lidem umožňují společenské a kulturní zapojení všeho druhu, a jsou tedy velmi důležité pro společenský úspěch dívek. Užívání počítačů a dovednosti v oblasti internetu představují mnohem objektivnější kritérium společensko-kulturních možností dětí, než je tomu v případě jiných ukazatelů, jako je členství v různých organizacích, jež vychází z místních či národních kulturních tradic⁴⁶.

Debata o významu dovedností v oblasti elektronické komunikace se rovněž týká „stinných“ stránek vzkvétajícího virtuálního světa, jež spojuje, informuje a rozvíjí. Jednou z nich je obsah, který může ohrozit bezúhonnost a život dětí, a zvláště dívek. Dalším problémem je nepříznivá finanční situace nižších vrstev, z níž vyplývají nedostatečné znalosti používání IKT. Dívky ze znevýhodněných rodin tedy mohou mít nedostatečný či žádný přístup k elektronickému zařízení a jejich schopnosti v oblasti sdělovacích prostředků mohou být i méně rozvinuté, čímž jsou vůči internetové trestné činnosti a nezákonnému obsahu zranitelnější. Tyto problémy však dosud nebyly v současných IKT úspěšně vyřešeny.

⁴⁶ Výsledky výzkumu, který se zabýval členstvím mladých lidí (ve věku od 15 do 30 let) v organizacích (v EU-15), vypovídají o značných rozdílech mezi nejoblíbenějšími organizacemi (vyjma sportovních klubů) v jednotlivých členských státech. Zdroj: Young Europeans (*Mladí Evropané*) <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_en.pdf.

Hlavními souvisejícími problémy jsou sexuální násilí vůči dětem, násilí a pornografie. Pornografie by mohla škodit různým způsobem, a to i přímo: nevyžádané (spamové) pornografické stránky na internetu podporují tradiční role žen a mužů, propagují nebezpečné sexuální návyky a vzbuzují v chlapcích a mužích diskriminační, sexistické a násilné sexuální reakce. Tuto situaci zhoršují služby mobilních telefonů, které dané obsahy zpřístupňují kdykoli. Stejně tak, jako je důležité seznámit děti s IKT a vybavit je odpovídajícími znalostmi a dovednostmi, aby tyto technologie mohly užívat, je rovněž důležité je chránit před osobami, které internet zneužívají, a lépe jim – především dívkám – danou otázku vysvětlit.

V dokumentu *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim* se doporučuje: „Stát by měl přijímat přísnější politiky, jež přispějí k marginalizaci pornografického průmyslu, zejména tím, že na pornografických stránkách bude monitorováno a znemožňováno zneužívání dětí, včetně dívek, (...), a že budou přijímány právní předpisy o sexuálně urážlivé reklamě (...) v elektronických sdělovacích prostředcích, jež může vést k vykořisťování dívek.“⁴⁷

V posledních letech vzrostla informovanost i poznatky o potenciálně škodlivém obsahu a právní rámec upravil další otázky: porušování principu rovnosti na základě pohlaví, rasové a etnické příslušnosti, nemístné vyjadřování, užívání/zneužívání léků, omamných látek a tabáku, útlak, nebezpečné situace a předměty. Pokud jde o postavení dívek, pozornost se soustředí na obsah, který nejzávažněji ohrožuje dívky z hlediska rovnosti žen a mužů. Při jednání o dovednostech souvisejících s IKT by se měla zohlednit dvě hlediska: hledisko technologické a hledisko sociální informovanosti.

Nedílnou součástí získávání dovedností v oblasti IKT by měly být znalosti a lepší informovanost dívek a mladých žen, jakož i chlapců a mladých mužů, pokud jde o etické užívání a nedovolený a škodlivý obsah internetu a dalších sdělovacích prostředků využívajících IKT, přičemž tyto dovednosti by měly podporovat formální vzdělávací instituce.

⁴⁷ Viz zpráva *Odstranění všech forem diskriminace dívek a násilí vůči nim*. EGM/Girl Child/2006/REPORT.
www.un.org/womenwatch/daw/egm/elim-disc-viol-girlchild/EGM%20Report_FINAL.pdf

Nátlak odvětví vyrábějících potenciálně škodlivý obsah je tak nezměrný, že mu nelze čelit pouze osvětovými a informačními kampaněmi a programy, ať již jsou součástí školních osnov či nikoliv. Je nezbytné začít využívat regulačních či spoluregulačních mechanismů⁴⁸. Tyto regulační mechanismy kromě stíhání a trestání určitých druhů obsahu a jejich šíření rovněž stanovují společenské normy ohledně toho, co se považuje za vhodné z hlediska lidských práv. Obecně řečeno, k lepší regulaci internetu dochází tehdy, pokud státy uplatňují regulační systémy i spoluregulaci. V oblasti mobilních telefonů je však regulačních orgánů nedostatek. Vzhledem k povaze mobilních telefonů, ke snadné a neustálé dostupnosti potenciálně škodlivého obsahu a jejich rozšířenému užívání mezi dětmi by se s mobilními telefony mělo zacházet stejně tak přísně jako s internetem.

Programy a kampaně zaměřené na bezpečné užívání internetu a mobilních telefonů nejsou na úrovni EU prováděny soustavně⁴⁹. V této souvislosti je dívkám jakožto skupině ohrožené potenciálně nedovoleným a škodlivým obsahem věnována zvláštní pozornost pouze v některých členských státech.

Je zajímavé porovnat bezpečnost a schopnosti dívek a chlapců v souvislosti s počítači a internetem se způsoby, jimiž počítačové znalosti a dovednosti v oblasti elektronické komunikace získávají. Obecně řečeno, u chlapců je běžnější získávat dovednosti v oblasti elektronické komunikace samostudiem a neformální pomocí od kolegů, příbuzných a přátel. Na druhé straně poněkud více dívek než chlapců získává dovednosti v oblasti elektronické komunikace prostřednictvím formálních vzdělávacích institucí (základních, středních i vysokých škol, univerzit apod.)

⁴⁸ Samoregulační mechanismy nebyly zařazeny, jelikož většinou nejsou příliš účinné, nebo v podstatě působí jako spoluregulace (například v Nizozemsku). Viz *Kijkwijzer: The Dutch Rating System for Audiovisual Productions*, (Nizozemský systém hodnocení audiovizuálních produkcí), NICAM (Nizozemský institut pro klasifikaci audiovizuálních sdělovacích prostředků), <www.kijkwijzer.nl/engels/ekijkwijzer.htm>, a ředitelství Informační společnost a média, oddělení A1 Politiky v audiovizuální oblasti a oblasti médií, *závěrečná zpráva. Studie on Co-Regulation Measures in the Media Sector (Studie o spoluregulačních opatřeních v odvětví sdělovacích prostředků)*. Studie pro Evropskou komisi, nabídkové řízení GŘ Vzdělávání a kultura 3/4, 2006,

⁴⁹ Příkladem osvědčeného postupu by mohlo být Dánsko. Uvádí se, že výuka bezpečného užívání internetu je součástí několika školních předmětů. Ministerstvo školství a Ministerstvo kultury vytvořily webový portál s informačními materiály o dané otázce: www.emu.dk/webetik.

Procentní podíl mužů a dívek ve věku 16–24 let, kteří jsou zapojeni do procesu získávání dovedností v oblasti elektronické komunikace, se v jednotlivých členských státech rovněž značně liší. Například v Rumunsku je do procesu získávání znalostí v oblasti elektronické komunikace zapojeno méně než 50 % mladých lidí bez ohledu na způsob, jímž získali znalost užívání počítače a internetu.

Přestože je důležité zahrnout studium IKT do škol, nesmíme zapomínat na skutečnost, že prvním místem, v němž se děti setkávají s užíváním počítače a internetu, je obvykle jejich domov. Vzhledem k tomu, že při seznamování se s užitím počítače a internetu jsou pro děti prvními kontaktními osobami jejich rodiče, nesou odpovědnost za vzdělávání svých dětí v oblasti počítačů a internetu právě oni. Proto musí být informováni o nebezpečích a rizicích, s nimiž se děti na síti setkávají, a musí věnovat pozornost činnostem, jimiž se děti skutečně zabývají, když jsou na síť napojeny, jaké stránky navštěvují a co se jim líbí a čím jsou fascinovány.

Odvětví IKT přispívá k růstu EU zásadním způsobem a představuje v EU nejvíce inovativní odvětví, v němž zároveň probíhá nejintenzivnější výzkum. Bez nezbytného množství vysoce kvalifikovaných zaměstnanců nebude toto odvětví nadále konkurenceschopné. Je tedy důležité povzbudit chlapce a dívky, aby si volili profese související s IKT: Přestože z údajů vyplývá, že problém nedostatečné znalosti počítačů není genderovou otázkou a že mnohé dívky mají v oblasti IKT stejné dovednosti jako chlapci, ženy jsou v odvětví IKT stále nedostatečně zastoupeny. Evropská komise usiluje o překonání negativních představ a stereotypů, že IKT je oblastí *pouze pro chlapce*, a to tím, že motivuje a povzbuzuje mladé ženy, aby si ve větší míře volily profesi v oblasti IKT, dokud jsou ještě mladé a dříve než si definitivně vyberou studijní předměty. Za tímto účelem Komise vyzývá členské státy, akademickou obec a příslušná odvětví ke spolupráci. Taková spolupráce by zajistila, že nezbytná opatření by mohla být prováděna na mnoha různých úrovních ve vzdělávacím systému i na pracovišti⁵⁰.

⁵⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/itgirls/index_en.htm.

Způsoby získávání dovedností v oblasti elektronické komunikace: procentní podíl mužů a žen ve věku 16–24 let, kteří získávají dovednosti v oblasti informačních technologií prostřednictvím formálního vzdělávání, samostudia či neformální pomoci kolegů, příbuzných a přátel, 2007

	Obtaining IT skills through formalised educational institution (school, college, university, etc.)			Obtaining IT skills through self-study (learning by doing)			Obtaining IT skills through informal assistance from colleagues, relatives, friends and some other ways		
	Total	Males	Females	Total	Males	Females	Total	Males	Females
EU27	65	63	68	72	74	69	65	64	65
Belgium	59	55	64	62	62	61	48	44	52
Bulgaria	52	49	54	41	42	41	37	37	37
Czech Republic	84	82	85	47	52	42	59	61	57
Denmark	59	53	65	95	95	95	84	84	85
Germany	69	66	72	87	87	86	91	90	92
Estonia	87	86	89	92	91	93	80	81	79
Ireland	54	48	60	29	28	30	19	18	20
Greece	64	62	67	63	67	59	47	49	45
Spain	62	61	64	84	85	83	72	70	74
France	62	57	66	90	93	87	86	87	86
Italy	53	52	54	65	66	64	60	61	59
Cyprus	73	71	76	61	61	61	56	55	58
Latvia	91	90	91	56	57	54	44	43	44
Lithuania	90	89	92	42	46	37	68	69	67
Luxembourg	75	71	79	73	73	73	71	64	77
Hungary	79	80	78	62	65	60	46	51	41
Malta	68	:	:	63	:	:	47	:	:
Netherlands	46	44	47	81	84	77	71	66	76
Austria	72	70	75	77	82	71	64	65	64
Poland	81	79	82	66	69	63	58	58	58
Portugal	74	72	77	89	89	88	87	87	88
Romania	42	40	43	39	42	36	31	33	30
Slovenia	77	75	80	84	85	83	78	74	81
Slovakia	78	78	79	81	86	75	78	78	77
Finland	66	62	70	73	74	72	60	56	64
Sweden	79	77	81	94	96	92	87	88	85
United Kingdom	68	64	72	58	64	52	34	33	34

Source: Eurostat,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/popul/isoc/isoc_sk&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=255

IV. ZÁVĚRY O POSTAVENÍ A SPOLEČENSKÝCH MOŽNOSTECH DÍVEK

1. KE SHROMAŽĎOVÁNÍ STATISTICKÝCH/KVANTITATIVNÍCH ÚDAJŮ

Požadavky na shromažďování údajů podle pohlaví a věku narážejí v praxi na problémy. Vzhledem k tomu, že problém je logistického rázu, jediným řešením je začlenit fakta o skupinách dívek do fáze tvorby politik v oblasti vzdělávání, zdraví a gramotnosti v oblasti IKT. Pro shromažďování údajů o postavení a možnostech dívek nejsou vymezeny žádné parametry. V různých oblastech výzkumu se neshodují dokonce ani věkové skupiny. Při různých úředních jednáních v rámci EU opomíjené skupiny netvoří jednotný celek v rámci stejné kategorie (například dívky z řad uprchlíků/migrantů, chudé dívky, dívky z chudých rodin).

2. K UKAZATELŮM TÝKAJÍCÍM SE DÍVEK

Je důležité mít na paměti celkový obraz reálných podmínek života dívek. Jednotlivé oblasti zájmu spolu vzájemně souvisejí. Vypracované ukazatele odrážejí společensko-kulturní základnu, kterou nebylo možné dále rozčlenit, aniž by tím bylo značně znesnadněno naše chápání dané otázky. Pokud se zaměříme na otázku sexuálního zdraví dívek, je třeba rovněž zohlednit mechanismy interpretace kulturních norem týkajících se sexuality ve vzdělávání i ve sdělovacích prostředcích.

Ukazatel poskytování sexuální výchovy a výchovy ke vztahům ve členských státech EU a ukazatel nespokojenosti dívek a chlapců se svým tělem se týkají dvou rozdílných témat. Obě témata mají společné to, že souvisejí se sexualitou dívek, která je předmětem zájmu mnoha různých a nesourodých společenských sil a protikladných pojednání. Dívky jsou tudíž na jedné straně protežovanými předměty náklonnosti, a na straně druhé jsou vystaveny každodennímu emočnímu a fyzickému vykořisťování i násilným činům.

Máme tendenci přehlížet společenské mechanismy, které každodenně diskriminují dívky doma, ve škole, ve sdělovacích prostředcích a na ulicích a reprodukuje jejich tradiční roli v těchto prostředcích. Finanční zisk a finanční vztahy v komerčních odvětvích, jako je reklama, hrály v prosazování dívčí a ženské sexuality významnou úlohu. Sdělovací prostředky propagují obraz poddajné ženské sexuality, proti němuž nelze dostatečně účinně působit pouze prostřednictvím vzdělávání, odborné přípravy a informovanosti.

Za vynikajícími výsledky dívek v přírodovědecké a matematické gramotnosti se skrývá skutečnost, že vzhledem k trvalým předsudkům v souvislosti s ženskostí v oblasti vzdělávání a práce se dívky orientují na povolání, které neodpovídá jejich nadání. Další nevýhodou vzdělávacího systému, příznačnou pro mnohé členské státy EU, je nedostatečné začlenění opomíjených skupin. Nepostačuje stanovit rovný přístup ke vzdělávání v situaci, kdy status mnohých členů opomíjených skupin neodpovídá statusu občana (Romové, uprchlíci, migranti). Skupiny na okraji společnosti, kulturní normy a zvyky navíc zásadně potlačují nadání, tužby a ambice dívek v souvislosti se vzdělávacími cíli. Problémem, jenž si nejvíce zaslouhuje naši pozornost, je chudoba. Míra chudoby roste a za obecnými statistikami na úrovni členských států i na úrovni EU se skrývá rozdíl mezi dívkami, pro něž je prioritou vysoká úroveň vzdělání, a dívkami, které jsou nuceny vydělávat peníze. Chudé dívky, jimž se po základní škole podaří pokračovat ve studiu, obvykle pocítují větší nátlak vyplývající z tradiční ženské role, jelikož chudoba je úzce spojena s nižší úrovní vzdělání a výraznějším vytvářením stereotypů.

Ukazatele týkající se provádění Pekingské akční platformy v členských státech EU

Rada přijala od roku 1999 tyto ukazatele týkající se rovnosti žen a mužů:

- Ženy u moci a v procesu rozhodování, finské předsednictví, 1999
- Ženy v hospodářství (sladění pracovního a rodinného života), francouzské předsednictví, 2000
- Ženy v hospodářství (rovnost odměňování), belgické předsednictví, 2001
- Násilí páchané na ženách, dánské předsednictví; na základě studie vypracované španělským předsednictvím a konference jím organizované, 2002
- Ženy a muži při rozhodování v hospodářství, italské předsednictví; na základě studie vypracované řeckým předsednictvím, 2003
- Sexuální obtěžování na pracovišti, nizozemské předsednictví; na základě studie vypracované irským předsednictvím, 2004
- Ženy a zdraví, rakouské předsednictví, 2006
- Institucionální mechanismy pro podporu žen, finské předsednictví, 2006
- Vzdělávání a odborná příprava žen, německé předsednictví, 2007
- Ženy a chudoba, portugalské předsednictví, 2007

Tabulka 1: Sexuální výchova – status, věk formální / skutečné účasti

	Sexuality education mandatory	Age at which sexuality education officially begins	Age when first received sexuality education
Austria	Yes	10	11,6
Belgium	Yes	6	12,5
Bulgaria	No	11	13,3
Cyprus	No	14	:
Czech Republic	Yes	7	13,7
Denmark	Yes	12	12,2
Estonia	Yes	10	:
Finland	Yes	7	11,8
France	Yes	6	13,1
Germany	Yes	9	11,3
Greece	Yes	6	13,3
Hungary	Yes	10	12,8
Ireland	Yes	6	12,5
Italy	No	14	12,6
Latvia	Yes	11	:
Lithuania	:	:	:
Luxembourg	Yes	6	:
Malta	√	:	:
Netherlands	Yes	13	12,1
Poland	Yes	11	11,0
Portugal	Yes	5	:
Romania	:	:	:
Slovakia	Yes	12	12,5
Slovenia	:	:	:
Spain	No	14	12,8
Sweden	Yes	6	12,1
United Kingdom	No	5/7	12,1

Source: IPPF and WHO, *Sexuality education in Europe - A reference guide to policies and practices*, http://www.euro.who.int/Document/RHP/SexEd_in_Europe.pdf.

√ for Malta: according to information gathered by the Office for Equal Opportunities Slovenia (report The status of the girl child, EU survey) Malta incorporates sexuality education in the curriculum at the basic educational level.

Tabulka 2: Sexuální život a antikoncepce – dívky/chlapci ve věku 15 let

	% 15 year old girls who have had sexual intercourse	% 15 year old boys who have had sexual intercourse	% 15 year old girls using contraception at last sexual intercourse	% 15 year old boys using contraception at last sexual intercourse	Contraceptive provision for < 16s mandatory
Austria	19,1	22,1	93	90,2	Yes
Belgium	23,7	26,3	89,6	90,5	Yes
Bulgaria	:	:	:	:	Yes
Cyprus	(2,5)	(13,0)	:	:	Yes
Czech Republic	17,2	19,4	:	:	Yes
Denmark	(37,0)	(33,0)	(79,0)	(84,0)	Yes
Estonia	15,8	20,1	77,3	79,3	Yes
Finland	33,1	23	86	88,2	Yes
France	18,3	26,1	92,5	92,1	Yes
Germany	33,5	22,5	94,9	87,7	Yes
Greece	9,6	33,6	82,5	91,2	Yes
Hungary	16,4	25,5	72,5	84,5	Yes
Ireland	:	:	:	:	No*
Italy	20,5	27,2	:	:	Yes
Latvia	14,1	21,8	84	86,9	Yes
Lithuania	10,8	26,4	81,6	88,1	Yes
Luxembourg	(42,0)	(50,0)	:	:	Yes
Malta	:	:	:	:	:
Netherlands	21,6	24,2	97	92,4	Yes
Poland	9,2	20,9	72,5	73,4	Yes
Portugal	20,3	30,2	82,7	74,8	Yes
Romania	:	:	:	:	:
Slovakia	:	:	:	:	Yes
Slovenia	(21,6)	(30,8)	*	*	
Spain	14,8	18	90,6	89,8	Yes
Sweden	30,9	25,3	90,5	92,2	Yes
United Kingdom	40,4	35,7	87,5	80,4	Yes

Source: IPPF and WHO, *Sexuality education in Europe - A reference guide to policies and practices*, http://www.euro.who.int/Document/RHP/SexEd_in_Europe.pdf, p. 22.

*Providers can prescribe contraceptives but are not obliged to

Figures in brackets: the data was independently produced by each country and is therefore not necessarily comparable.

Sexual intercourse: Figures for UK are England figures (Northern Ireland – data not available, Scotland – 34,6 (girls), 32,9 (boys), Wales 40,1 (girls), 28,7 (boys)). Figures for Belgium are for Flemish region, Belgium (French) – 23,2 (girls), 34,4 (boys).

Using contraception: Figures for UK are England figures (Northern Ireland – data not available, Scotland – 73,8 (girls), 81,2 (boys), Wales 84,8 (girls), 82,4 (boys)). Figures for Belgium are for Flemish region, Belgium (French) – 81,5 (girls), 82,2 (boys).

Slovenia Use of condom (girls 67,7%; boys 80,4%); at least one form of contraception (girls 83,8%; boys 89,2%), source: HBSC 2001/2002

Tabulka 3: Status potratu, porodnosti, míra legálních potratů

	Abortion legal on request	Abortion legal on social/ economic grounds	Birth rate among 15-19 years olds (per 1000 population)	Rate of legal abortion among 15-19 year olds (per 1000 population)
Austria	Yes	No	13,2	:
Belgium	Yes	Yes	(10,0)	7,1
Bulgaria	Yes	Yes	39	18,2
Cyprus	No	Yes	5,7	:
Czech Republic	Yes	Yes	11,4	8,1
Denmark	Yes	Yes	6,1	13,8
Estonia	Yes	Yes	22	27,9
Finland	No	Yes	18,4	14,8
France	Yes	Yes	11	14,2
Germany	Yes	Yes	11,7	7
Greece	Yes	Yes	10,9	:
Hungary	Yes	Yes	20,5	19,4
Ireland	No	No	19,3	(6,5)
Italy	Yes	Yes	7,1	7,2
Latvia	Yes	Yes	22,1	16,6
Lithuania	Yes	Yes	20,4	6,4
Luxembourg	No	No	11,2	:
Malta	:	:	:	:
Netherlands	Yes	Yes	7,1	(8,8)
Poland	No	No	14,2	:
Portugal	No	No	19,5	(2,1)
Romania	:	:	:	:
Slovakia	Yes	Yes	20,3	7,4
Slovenia	Yes	Yes	(5,8)	(8,7)
Spain	No	No	9,7	7,8
Sweden	Yes	Yes	6,1	24,4
United Kingdom	No	Yes*	27,8	22,5

Source (if not specifically referred): IPPF and WHO, *Sexuality education in Europe - A reference guide to policies and practices*, http://www.euro.who.int/Document/RHP/SexEd_in_Europe.pdf.

* Not Northern Ireland

Figures in brackets: the data was independently produced by each country and is therefore not necessarily comparable

Birth rate: UK figure is based on an estimated population figure. Austrian figure is based on a provisional population figure. Rates based on 2003 data apart from: Estonia, Spain, France, Ireland – 2002; Itálie -2000 UK – 2001. Slovenia – data from Statistical office of the Republic of Slovenia.

Legal abortion rate: UK figure is based on an estimated population figure. Denmark, France and Italy, Slovakia – 2002; Spain, France, UK – 2001. Figure for Ireland is in brackets because the data is reliant on figures from UK and does not include data for women who travel elsewhere for abortion. Slovenia – 2004, http://www.ivz.si/javne_datoteke/datoteke/26-fetalne_2004.pdf.

Tabulka 4: Potraty na 1000 živých narozených dětí, dívky mladší 20 let

Abortions/1000 live births, age under 20 years						
Countries	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Austria
Belgium
Bulgaria	477.2	400.89	461.95	466.36	402.82	385.99
Cyprus
Czech Republic	658.91	718.32	715.68	694.86	668.76	699.6
Denmark	1835.53	1864.34	2163.84	2481.57	2785.19	2833.93
Estonia	1260.31	1286.41	1257.24	1351.87	1289.52	1215.95
Finland	1473.36	1444.57	1447.24	1470.37	1475.96	1444.65
France	1705.02	1741.21	1819.61	1883.26
Germany	683.96	748.02	761.2	793.78	876.63	...
Greece
Hungary	938.97	913.42	939.92	958.64	942.23	919.98
Ireland
Italy
Latvia	690.82	775.86	1050.96	762	795.78	766.93
Lithuania	366.44	362.53	309.1	312.39	346.7	332
Luxembourg
Malta
Netherlands	1295.8	1314.09	1407.85	1371.26
Poland
Portugal
Romania	623.26	731.38	744.33	721.27	687.08	661.28
Slovakia	446.38	472.86	448.25	440.19	419.48	399.51
Slovenia	1625.98	1571.11	1518.13	1533.33	1577.16	1278.24
Spain	808.36	828.64	898.28	876.14
Sweden	2994.83	3420.29	3769.86	4157.73	4165.21	...

Source: WHO, <http://data.euro.who.int/hfad/>.

Tabulka 5: Nadváha, nespokojenost s hmotností, podrobování se dietám, třináctiletí, 2001–2002; Nespokojenost s hmotností, jedenáctiletí, 2001–2002

13-year-olds, year 2001/2002								
Countries	% of young people who are overweight according to BMI				% of young people dissatisfied with their body weight		% of young people engaged in dieting and weight control behaviour	
	Pre-obese		Obese		Girls	Boys	Girls	Boys
	Girls	Boys	Girls	Boys				
Austria	10,1	13,3	0,9	1,7	42,7	33,7	16,0	12,8
Belgium (French)*	9,7	11,2	1,1	1,9	44,1	28,5	16,9	7,5
Belgium (Flemish)*	7,0	10,2	1,1	1,5	47,4	29,6	11,3	7,3
Bulgaria	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyprus	-	-	-	-	-	-	-	-
Czech Republic	6,4	10,3	0,7	1,4	36,3	20,6	23,0	9,4
Denmark	8,3	7,5	0,9	0,9	45,6	25,9	31,8	12,7
Estonia	4,1	9,0	0,3	1,1	28,3	16,1	8,6	5,2
Finland	9,8	12,8	1,2	3,1	42,3	26,2	12,3	5,2
France	7,9	11,8	0,8	2,0	36,5	24,4	15,1	8,6
Germany	7,2	11,9	1,1	2,6	48,0	36,0	20,0	10,2
Greece	10,4	17,5	1,7	2,8	32,5	20,9	19,7	10,0
Hungary	9,5	13,0	1,4	2,5	39,4	24,9	34,4	17,6
Ireland	8,4	10,5	2,1	3,9	39,2	23,1	17,6	7,2
Italy	10,9	17,9	1,5	3,1	30,2	20,2	19,0	8,0
Latvia	3,0	6,9	0,6	0,6	28,5	12,1	7,9	4,1
Lithuania	3,6	5,3	0,1	0,4	32,4	12,1	13,1	5,4
Luxembourg	-	-	-	-	-	-	-	-
Malta	18,1	24,7	5,4	9,1	30,7	16,3	27,1	8,9
Netherlands	4,2	7,4	0,3	0,7	44,4	27,5	8,5	4,9
Poland	3,9	9,7	0,4	1,3	47,6	23,7	21,6	8,3
Portugal	11,6	16,1	1,3	4,3	38,3	25,3	9,5	4,2
Romania	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovakia	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovenia	11,0	12,4	1,4	3,3	52,6	29,5	22,0	7,5
Spain	11,1	21,5	0,6	3,2	41,2	32,1	14,0	8,7
Sweden	7,0	10,5	1,5	0,7	35,8	19,8	14,8	6,2
UK (England)*	12,9	13,4	3,1	4,4	43,2	26,9	21,8	10,6
UK (Scotland)*	10,6	13,4	2,4	3,4	45,9	26,4	24,6	9,1
UK (Wales)*	15,1	17,8	1,7	4,4	42,8	31,2	22,8	12,5

Source: HBSC 2001/2002, <http://www.hbsc.org/publications/reports.html>.

*Data exists only for England, Scotland and Wales separately; data exists only for Belgium (French) and Belgium (Flemish) separately.

11-year-olds, year 2001/2002				
Countries	% of young people dissatisfied with their body weight		% of young people engaged in dieting and weight control behaviour	
	Girls	Boys	Girls	Boys
Austria	28,8	24,1	10,5	8,0
Belgium (French)*	38,1	29,2	16,6	12,1
Belgium (Flemish)*	37,1	25,9	9,6	7,0
Bulgaria	-	-	-	-
Cyprus	-	-	-	-
Czech Republic	25,6	21,2	12,8	10,8
Denmark	33,4	25,3	23,9	16,8
Estonia	17,0	13,9	5,2	4,1
Finland	30,7	23,2	8,0	6,9
France	29,8	21,6	13,2	7,1
Germany	35,9	30,8	13,6	11,8
Greece	27,6	20,6	15,0	9,1
Hungary	34,0	26,4	28,6	18,9
Ireland	20,6	19,7	8,8	6,4
Italy	24,1	24,8	10,6	12,9
Latvia	23,3	11,0	6,6	4,7
Lithuania	23,3	12,5	7,5	6,0
Luxembourg	-	-	-	-
Malta	17,9	25,3	11,9	13,8
Netherlands	34,6	24,6	5,6	4,4
Poland	34,1	26,6	12,1	11,6
Portugal	35,5	23,4	7,6	4,4
Romania	-	-	-	-
Slovakia	-	-	-	-
Slovenia	45,3	25,8	13,7	7,7
Spain	30,9	26,3	8,6	12,2
Sweden	20,6	16,6	5,4	4,0
UK (England)*	29,6	24,6	11,0	8,3
UK (Scotland)*	34,0	22,5	13,7	11,2
UK (Wales)*	32,9	23,4	16,4	10,1

Source: HBSC 2001/2002, <http://www.hbsc.org/publications/reports.html>.

*Data exists only for England, Scotland and Wales separately; data exists only for Belgium (French) and Belgium (Flemish) separately.

Tabulka 6: výsledky patnáctiletých studentů podle škály pro hodnocení čtení (rozdíly v průměrném hodnocení chlapců/dívek – záporné hodnoty znamenají, že dívky dosahují lepších výsledků)

2006	Reading
	boys rel girls
Austria	-45
Belgium	-40
Bulgaria	-58
Cyprus	:
Czech Republic	-46
Denmark	-30
Estonia	-46
Finland	-51
France	-35
Germany	-42
Greece	-57
Hungary	-40
Ireland	-34
Italy	-41
Latvia	-50
Lithuania	-51
Luxembourg	-32
Malta	:
Netherlands	-24
Poland	-40
Portugal	-33
Romania	-44
Slovakia	-42
Slovenia	-54
Spain	-35
Sweden	-40
United Kingdom	-29

Source: OECD, PISA Database, 2006;

http://www.pisa.oecd.org/document/2/0,3343,en_32252351_32236191_39718850_1_1_1_1,00.html.

Tabulka 7: Procentní podíl dívek na úrovni ISCED 5–6 v oborech inženýrství, průmyslová výroba a stavebnictví, zemědělství a veterinářství, humanitní vědy a umění, zdraví a sociální péče, 2005

	Engineering, manufacturing and construction	Agriculture and veterinary	Humanities and arts	Health and Welfare
	% Girls (ISCED level 5)	% Girls (ISCED level 5)	% Girls (ISCED level 5)	% Girls (ISCED level 5)
Austria	20,72%	62,99%	65,68%	67,80%
Belgium	21,01%	49,40%	57,77%	72,86%
Bulgaria	32,02%	43,36%	60,46%	64,80%
Cyprus	12,88%	0,00%	75,55%	70,86%
Czech Republic	21,22%	54,15%	63,01%	74,86%
Denmark	33,12%	52,37%	62,74%	81,06%
Estonia	27,45%	51,59%	76,09%	88,66%
Finland	18,66%	51,11%	71,28%	84,23%
France	:	:	:	:
Germany	18,45%	46,82%	66,24%	73,55%
Greece	27,74%	44,13%	73,44%	74,48%
Hungary	19,06%	45,96%	65,78%	76,55%
Ireland	16,34%	43,34%	63,75%	78,85%
Italy	27,72%	43,81%	72,39%	65,11%
Latvia	21,44%	46,03%	78,27%	86,65%
Lithuania	25,97%	46,87%	73,48%	83,98%
Luxembourg	:	:	:	:
Malta	28,36%	30,56%	56,77%	66,79%
Netherlands	13,47%	45,86%	54,96%	74,09%
Poland	25,64%	54,80%	69,46%	75,61%
Portugal	26,00%	54,67%	62,00%	76,89%
Romania	29,30%	34,99%	67,19%	64,91%
Slovakia	27,98%	37,79%	56,03%	80,69%
Slovenia	24,15%	54,92%	73,41%	79,64%
Spain	27,81%	45,66%	61,07%	75,03%
Sweden	27,98%	57,64%	62,53%	81,00%
United Kingdom	19,13%	62,32%	61,82%	78,76%

Source:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/edtr/educ/educ_isced97&language=en&product=EU_MASTER_education_training&root=EU_MASTER_education_training&scrollto=0

Tabulka 8: Procentní podíl mladých žen a mužů ve věku 16–24 let, kteří za poslední tři měsíce užívali počítač a internet v průměru jednou denně, nebo alespoň jednou týdně, 2006

		EU-25	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
Use of a computer																													
on average daily	ženy	62	68	38	44	76	68	75	43	43	52	:	64	62	66	59	67	61	:	81	72	56	60	:	68	50	78	77	61
or almost	Men	67	71	38	51	85	76	74	42	43	56	:	67	37	66	62	77	66	:	89	72	64	64	:	72	69	81	80	63
on average at least once a week	ženy	81	86	59	75	91	91	92	72	65	76	:	67	82	83	83	92	84	:	96	89	82	78	:	87	80	93	95	77
	Men	83	84	57	77	100	93	90	65	69	78	:	69	66	89	84	95	87	:	97	87	83	79	:	87	87	93	95	77
Use of the Internet																													
on average daily	ženy	48	66	27	28	71	53	74	33	22	41	41	49	34	61	46	58	45	:	76	58	40	47	:	65	33	78	77	50
or almost	Men	53	67	31	38	82	65	72	32	19	44	42	54	22	59	48	68	46	:	88	61	47	50	:	68	47	80	77	50
on average at least once a week	ženy	73	83	45	64	92	82	91	61	44	68	73	54	63	85	75	87	74	:	94	80	69	68	:	79	65	94	94	72
	Men	73	81	48	66	95	85	89	57	49	71	69	57	47	88	78	91	74	:	98	80	72	69	:	83	78	93	94	71

Source: Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals